

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Aldıkları Ölçütlerin Belirlenmesi

Burhan Külcü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Okul Öncesi
Eğitim Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Ocak 2019
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Doç. Dr. Ali Hakan Ulusoy
L.E.Ö.A. Enstitüsü Müdür Vekili

Bu tezin Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Doç. Dr. Eda Yazgın
Temel Eğitim Bölüm Başkanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Okul Öncesi Eğitim Yüksek Lisans derecesinin gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek

2. Doç. Dr. Eda Yazgın

3. Yrd. Doç. Dr. Selay Uzmen Özgül

ÖZ

Çocuk kitapları, çocukların devinışsel, duyuşsal ve bilişsel gelişim sürecinde etkili araçlar olup; bu süreçte kitapların, eğitim ve öğretim işlevini de bütünleyebilmesi gerekmektedir. Bu görevi yerine getirebilmek için çocuk kitapları, eğitsel ve yapısal özellikler ile donatılmalıdır. Çocuk kitapları, dayandığı eğitsel ilkeler ve hem iç hem de dış yapı özellikleri ile bir bütün halindedir. Bu ilke ve özelliklerin birbirleri ile bütünselliği ve tutarlılığı, çocuk kitaplarının niteliğinin belirlenmesine yardımcı olan en temel etmendir. Bu sebeple, çocuk kitaplarının özelliklerinin bilinmesi, çocuklar için kitap seçiminde eğitimcilere kılavuzluk edecektir. Özellikle okullarda kitap merkezlerinin oluşturulmasında ve dil etkinliklerinin yürütülmesinde öncelikli etkisi olan okul öncesi öğretmenlerinin bu konudaki görüşlerinin belirlenmesi önemlidir. Bu noktadan hareketle hazırlanan araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütlerin belirlenmesi ve bu ölçütler ile ilişkili olabilecek değişkenlerin ortaya koyulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda 2017-2018 Eğitim-Öğretim yılında, Lefkoşa, Gazimağusa ve Girne ilçelerinde bulunan KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlı, devlet ve özel okulların anasınıfları ile yerel yönetimlerce işletilen anaokullarında, 3-6 yaş grubunda görev yapan öğretmenlere anket uygulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin çocuk kitabı seçiminde dikkate aldığı ölçütler; çocuk edebiyatı ile ilgili eğitim alma durumu, çocukların yaşına göre kitap seçebilme konusunda kendini yeterli görme, mezun olunan üniversite, mezun olunan bölüm, çalışılan yaş grubu ve sınıftaki öğrenci sayısına göre farklılaşmaktadır. Diğer taraftan çocuk kitabı seçiminde dikkate alınan ölçütlerde cinsiyet, lisansüstü eğitim alma durumu, uygun kitap seçimi konusunda

eğitime ihtiyaç duyma, yaş ve meslekteki kıdem yılına göre anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Kitapları, Okul Öncesi Dönem, Okul Öncesi Eğitim, Kitap Seim Kriterleri.

ABSTRACT

Children's books are effective tools in the developmental, cognitive, and cognitive development of children. In this process, books should be able to integrate education and training function. In order to fulfill this task, children's books should be equipped with educational and structural features. Children's books are a whole with educational principles on which they are based both internal and external characteristics. The integrity and coherence of these principles and features are the most fundamental factor in helping to determine the quality of children's books. For this reason, knowing the characteristics of children's books will guide the educators in selecting books for children. It is important to determine the opinions of preschool teachers who have a primary impact on the formation of book centers and the execution of language activities in schools. The aim of this study is to determine the criteria that preschool teachers take into consideration when selecting children's books and to determine the variables that may be related to these criteria. For this purpose, in the 2017-2018 academic year, a questionnaire was applied to the teachers working in 3-6 age group in the kindergartens of state and private schools and kindergartens operated by local administrations in the KKTC Ministry of Education and Culture in Nicosia, Famagusta and Girne districts.

According to the findings of the research, the criteria that teachers have taken into consideration in the selection of children's book is differentiate significantly according to education on children's literature, the age of the children, self-sufficiency about choosing the books according to childrens' age, the university of graduation, the age group of students and the number of students in the class. On the other hand, it was determined that there was no significant according to the criteria

taken into consideration in the selection of children's books, gender, graduation degree, need for education for appropriate book selection, age and seniority in the profession.

Keywords: Children's Books, Preschool Period, Preschool Education, Book Selection Criteria

TEŞEKKÜR

Bu uzun, meşakkatli ve zor süreçte bana her daim destek olan, eksikliklerimi analiz ederek rehberliğiyle beni geliştiren, olayları farklı bakış açılarıyla da görmemi sağlayan, bilgi ve deneyimleri ile bana yol gösteren danışman hocam Sayın Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek'e, ayrıca lisansüstü öğrenim süresince bilgi ve tecrübelerini paylaşan, aldığım dersler ile beni tez sürecine hazırlayan, yaptığımız proje ve sergilerle mesleki gelişimime katkı sağlayan, Sayın Prof. Dr. Elif Yeşim Üstün ve Sayın Doç. Dr. Eda Yazgın hocalarıma çok teşekkür ederim. Ayrıca tüm bu süreç boyunca bana olan desteği ve yardımını esirgemeyen, başarılı bir şekilde icra ettiği okul öncesi öğretmenliği ile bana ilham olan arkadaşım, Çağrı Peköz'e teşekkür ederim. Yine bu süreç boyunca oturup uzunca saatler sohbet ettiğimiz, her türlü konuda yardımını benden esirgemeyen arkadaşım Bahadır Leventoğlu'na teşekkür ederim. Her zaman yanımda olan, sevgisini her daim yüreğimde hissettiğim, bu süreçte ona ayırdığım kısıtlı zamana rağmen yaptığı fedakârlıklarla bu uzun ve zorlu sürecin bitiminde büyük emeği olan kız arkadaşım Esra Dilara Gökdemir'e teşekkür ederim. Beni öğrenim hayatım boyunca maddi ve manevi olarak hep destekleyen, karşıma çıkan tüm zorluklarda bana güç kaynağı olan babam Hakan Külcü'ye annem Ayşegül Külcü'ye ve abim Dursunhan Külcü'ye her daim yürekten teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii
TABLO LİSTESİ.....	xiii
1 GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Alt Problemler.....	3
1.3 Araştırmanın Amacı.....	4
1.4 Araştırmanın Önemi.....	5
1.5 Varsayımlar	6
1.6 Sınırlılıklar	6
2 KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1 Okul Öncesi Dönem ve Gelişimsel Açından Önemi.....	7
2.1.1 Okul Öncesi Dönemde Bilişsel Gelişimin Temel Özellikleri.....	9
2.1.2 Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimin Temel Özellikleri.....	10
2.1.3 Okul Öncesi Dönemde Kişilik Gelişimin Temel Özellikleri	11
2.1.4 Okul Öncesi Dönemde Duygusal Gelişimin Temel Özellikleri.....	13
2.2 Okul Öncesi Dönemde Çocuk Kitaplarının Gelişime Etkisi.....	15
2.2.1 Okul Öncesi Dönemde Çocuk Kitaplarının Bilişsel Gelişime Etkisi	16
2.2.2 Okul Öncesi Dönemde Çocuk Kitaplarının Dil Gelişimine Etkisi	19
2.2.3 Okul Öncesi Dönemde Çocuk Kitaplarının Kişilik Gelişimine Etkisi	21
2.2.4 Okul Öncesi Dönemde Çocuk Kitaplarının Duygusal Gelişime Etkisi	22

2.3 Okul Öncesi Dönemde Çocuk – Kitap İlişkisi.....	24
2.3.1 0 – 3 Yaş Arası.....	24
2.3.2 4-7 Yaş Arası.....	26
2.4 Çocuk Kitaplarında Edebiyat Türleri.....	28
2.4.1 Masallar.....	28
2.4.2 Masalımsı Hikâyeler.....	30
2.4.3 Hikâyeler.....	31
2.4.4 Tekerlemeler.....	32
2.4.5 Şiirler.....	33
2.4.6 Bilmeceler.....	34
2.5 Okul Öncesi Dönemde Resimli Çocuk Kitaplarının Özellikleri.....	36
2.6 Okul Öncesi Dönemde Resimli Çocuk Kitaplarında Aranılacak Nitelikler	37
2.6.1 Dış Yapı Özellikleri.....	38
2.6.1.1 Resimleme.....	38
2.6.1.2 Boyut.....	39
2.6.1.3 Kapak ve Ciltleme.....	39
2.6.1.4 Sayfa Düzenlemesi.....	40
2.6.2 İç Yapı Özellikleri.....	41
2.6.2.1 Tema.....	41
2.6.2.2 Konu.....	42
2.6.2.3 Kahramanlar.....	43
2.6.2.4 Dil ve Anlatım.....	43
2.7 Resimli Çocuk Kitabı Seçiminin Öğretmenler İçin Önemi.....	44
2.8 Alanyazında İlgili Araştırmalar.....	46
2.8.1 Yurt Dışında Yürütülen Çalışmalar.....	46

2.8.2 Türkiye ve KKTC’de Yürütülen Çalışmalar.....	47
3 YÖNTEM.....	51
3.1 Araştırmanın Modeli	51
3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklem	51
3.3 Veri Toplama Aracı.....	53
3.4 Verilerin Analizi.....	55
4 BULGULAR VE YORUM.....	56
5 TARTIŞMA	64
5.1 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmen Cinsiyetine Göre Farklılaşması	64
5.2 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Lisansüstü Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılaşması	65
5.3 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Çocuk Edebiyatı ile İlgili Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılaşması	66
5.4 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Çocukların Yaşına Uygun Kitap Seçebilme Konusundaki Yeterlilik Algısına Göre Farklılaşması	68
5.5 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Uygun Kitap Seçimi Konusunda Eğitime İhtiyaç Duyma Durumuna Göre Farklılaşması	69
5.6 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Yaşına Göre Farklılaşması	70
5.7 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Mezun Olduğu Üniversite Türüne Göre Farklılaşması	71
5.8 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Mezun Olduğu Bölüme Göre Farklılaşması.....	71

5.9 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Meslekteki Kıdem Yılına Göre Farklılaşması	72
5.10 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Çalıştığı Yaş Grubuna Göre Farklılaşması	73
5.11 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Sınıfındaki Öğrenci Sayısına Göre Farklılaşması.....	74
6 SONUÇ VE ÖNERİLER	76
KAYNAKLAR	78
EKLER.....	90
Ek 1: Anket Formu.....	91
Ek 2: Katılımcı Bilgi ve Onam Formu.....	93
Ek 3: KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı İzin Yazısı.....	94
Ek 4: Etik Kurul İzin Yazısı.....	95

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB	Avrupa Birliği
AGE	Adı Geçen Eser
AGM	Adı Geçen Makale
AGY	Adı Geçen Yayın
ÇK	Çocuk Kitapları
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
OD	Okul Dönemi
OÖD	Okul Öncesi Dönem

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.1: Katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının cinsiyete göre t–testi sonuçları	56
Tablo 4.2: Katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının lisansüstü eğitim alma durumuna göre t–testi sonuçları	57
Tablo 4.3: Katılımcıların çocuk edebiyatı ile ilgili eğitim alma durumuna göre t–testi sonuçları	57
Tablo 4.4: Katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının yaşına uygun kitap seçebilme konusunda kendini hangi ölçüde yeterli algıladığına göre t–testi sonuçları	58
Tablo 4.5: Katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının uygun kitap seçimi konusunda eğitime ihtiyaç durumuna göre t–testi sonuçları	58
Tablo 4.6: Katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının uygun kitap seçimi konusunda yaş durumuna ANOVA testi sonuçları.....	59
Tablo 4.7: Katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının uygun kitap seçimi konusunda mezun olunan üniversite durumuna ANOVA testi sonuçları.....	59
Tablo 4.8: Katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının uygun kitap seçimi konusunda mezun olunan bölüm durumuna ANOVA testi sonuçları	60
Tablo 4.9: Katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının uygun kitap seçimi konusunda meslekteki kıdem yılı durumuna ANOVA testi sonuçları	61
Tablo 4.10: Katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının uygun kitap seçimi konusunda yaş grubu durumuna ANOVA testi sonuçları	61
Tablo 4.11: Katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının uygun kitap seçimi konusunda sınıftaki öğrenci sayısı durumuna ANOVA testi sonuçları.	62

Bölüm 1

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Kitaplar, yaşamı düzenleyen ve yansıtan, insanlara yaşadıkları deneyimleri biçimlendirme kuvveti veren bir ifade sanatı gibidir. Çocuklara öğretilenlerin pek çoğu maddi gerçekler ile alakalıyken, kitaplar yaşamın niteliği ve hislerle alakalıdır (Gönen, 2017). Geçmişten günümüze kadar gelen süreçte çocukluk ve yetişkinlik dünyalarının ayrışması, çocukluk dönemine has gereksinimlerin de (okul, kitap, oyuncak, oyun gibi) gelişmesine ortam hazırlamıştır (Oğuzkan, 2013).

Çocukluk dönemine has gereksinimler, nesiller arasındaki kültür aktarımının daha kolay yapılmasını sağlamaktadır. Bu gereksinimler, çocukların bakış açısına göre yeniden üretilmektedir. Çocukların hayatında bunun en önemli örneği, çocuklar için hazırlanmış olan kitaplardır (Sever, 2010). Çocuk, tüm hayatı boyunca gelişimini çeşitli biçimlerde etkileyen eğitsel uyaranlarla karşılaşmaktadır ve çocuk kitapları bunlar arasında önemli bir yere sahiptir (Çer, 2016).

Çocuklar için hazırlanan kitaplar didaktik bir yapıdan edebi bir eser yapısına bürünmesine rağmen, öğretici özelliğini de korumalıdır. Çocuklar için yazılan kitaplar özellikle çocukların estetik yönlerini geliştirici ve bunun yanında da kullanılacak yazı dilinin de çocuğun estetik algılarına yönelik hazırlanması gereklidir (Sever, 2002). Okul öncesi dönemlerde çocuklara verilecek eğitim ile çocukların ahlaki, bilişsel, duygusal, sosyal, bedensel, dil gelişimleriyle kendi kendilerine yetme becerilerinin temeli atılmaktadır.

Çocukların okumaya karşı ilgilerinin oluşması ve aşamalı olarak gerekli becerileri kazanmaları da okul öncesi dönemde görülen, gerçekleşen gelişmeler arasındadır. Okumaya yönelik ilk beceriler, çocukların çevresinde bulunan yazılı materyallerle ilgilenmesi, işaret ve logoları tanınması, kendi isminin yazılışını tanınması, alfabede bulunan çeşitli harfleri tanınması gibi belirtiler ile ortaya çıkmaktadır (Can, 2014).

Çocuğun okumaya ilgisi zamanla artan bir ihtiyaç haline gelir ve çeşitli aşamalar ile çocuğun yaşamında yerini alır (Akbayır, 2008). Çocuklar, sosyal kavrayışlarını geliştirmek, anlayışlarını derinleştirmek ve ufuklarını genişletmek için kitaplara gereksinim duymaktadır. Çevrenin bir parçası olarak kitaplar, çocukların gelişim modellerini etkilemekte, iyi bir şekilde düzenlendikleri zaman da resim ve söz ile ifade güzelliğini geliştirmektedir. Bunun yanında çocuklar için hazırlanan kitaplar, çok küçük yaşlardan itibaren eğitimde önemli bir yere sahiptir.

Çocukların hayatında böylesine önemli olan kitaplar, özenli bir şekilde hazırlanmalıdır. İçeriği iyi olan kitaplar, çocukların olumlu davranışlar kazanmasına yardımcı olmaktadır. Kitaplar, okul öncesi yaşlarda olan çocukları hem resim ve dil ile uyarabilmekte, hem gelişmesine katkıda bulunmakta, hem de eleştirel bir bilince sahip olmasına yardımcı olmaktadır. Doğru kitaplarla tanışan çocuklar, toplumsallaşma ve iç çatışmalarını yenme konusunda daha etkin olmakta, bu çocukların yaratıcı düşünme yetileri gelişmektedir (Gönen, 2017).

Günümüz okul öncesi çocuk kitapları, 0-6 yaş dönemindeki çocuklar için özel olarak hazırlanmış kitaplardır. Özelliklerinin çıkış noktası, hedef kitlesi olan yaş grubunun gelişim düzeyidir. Çocuk kitaplarının öncelikli amaçları; çocukların küçük yaşlardan başlayarak kitabı tanımaları, giderek okuma alışkanlığı kazanmaları ve okuyan bir kişi olmalarını sağlamaktır.

Kısacası, okuma alışkanlığı kitabı ve okur olmayı çocuğun yaşamına katmaktır (Oğuzkan, 2013). Erken çocukluk eğitiminde doğru kitaplarla tanışan çocuk, sonraki yaşlarında da kitaba duyduğu ilgiyi sürdürür. Ancak çocuklara yönelik nitelikli ve niteliksiz yazılan kitapların gün geçtikçe artması, doğru kitapların ayıklanmasını da zorlaştırmaktadır (Ural, 2017).

Tüm bu zorluklara rağmen eğitimcilere büyük bir görev düşmektedir. Özellikle çocuğun kişilik özelliklerinin ilk altı senede biçimlendiğini ve bu kişilik gelişiminde çocuk kitaplarının öneminin çok büyük olduğunu düşünürsek, çocuğun doğru kitaplarla doğru yöntem aracılığıyla buluşması için, öğretmenin resimli çocuk kitapları ile ilgili içeriksel bilgileri ayrıntılı biçimde edinmiş ve edinilen içeriksel bilgileri uygularken zorlanmaması gerekir (Şahin, 2005). Ancak okul öncesi dönemde öğretmenlerin bu konudaki yeterlikleri ile ilgili yeterli çalışma bulunmamaktadır.

Bu nedenle, okul öncesi öğretmenlerinin resimli çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler ve kitap seçimlerinde başvurdukları ölçütlerin anlaşılabilmesi için konu ile ilgili çalışma yürütülmesi önem taşımaktadır. Bu görüşten hareketle bu çalışmanın problem cümlesi: “Okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmenlerin, çocuk kitaplarını seçerken dikkat ettiği ölçütler nelerdir?” olarak ifade edilmiştir.

1.2 Alt Problemler

1. Öğretmenlerin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütler, cinsiyet durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmenlerin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütler, lisansüstü eğitim alma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

3. Öğretmenlerin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütler, çocuk edebiyatı ile ilgili eğitim alma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmenlerin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütler, yaşa uygun kitap seçebilme konusunda kendini ne ölçüde yeterli algıladığına göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğretmenlerin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütler, uygun kitap seçimi konusunda eğitime ihtiyaç duyma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
6. Öğretmenlerin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütler, yaşlarına göre farklılaşmakta mıdır?
7. Öğretmenlerin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütler, mezun oldukları üniversiteye göre farklılaşmakta mıdır?
8. Öğretmenlerin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütler, mezun oldukları bölüme göre farklılaşmakta mıdır?
9. Öğretmenlerin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütler, meslekteki kıdem yıllarına göre farklılaşmakta mıdır?
10. Öğretmenlerin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütler, çalıştıkları yaş grubuna göre farklılaşmakta mıdır?
11. Öğretmenlerin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütler, sınıftaki öğrenci sayısına göre farklılaşmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Amacı

Çocuk kitapları, çocukların devinışsel, duyuşsal ve bilişsel gelişim sürecinde etkili araçlardır. Bu süreç içerisinde kitaplar, eğitim ve öğretim işlevini de bütünleyebilmelidir. Bu görevi yerine getirebilmek için çocuk kitapları, eğitsel ve

yapısal özellikler ile donatılmalıdır. Çocuk kitapları, dayandığı eğitsel ilkeler ve hem iç hem de dış yapı özellikleri ile bir bütün halindedir.

Bu ilke ve özelliklerin birbirleri ile bütünselliği ve tutarlılığı, çocuk kitaplarının niteliğinin belirlenmesine yardımcı olan önemli bir etmendir. Bundan dolayı, kitapların kuramsal veriler çerçevesinde hazırlanması ve bunun ışığında bir ölçütlerinin olması kitap seçiminde eğitimcilere kılavuzluk edecektir (Sever, 2013). Özellikle okullarda kitap merkezlerinin oluşturulmasında ve dil etkinliklerinin yürütülmesinde öncelikli etkisi olan okul öncesi öğretmenlerinin bu konudaki görüşlerinin belirlenmesi önemlidir.

Bu araştırma, okul öncesi eğitiminin çocuklarda temel alışkanlıkların kazanılması açısından öneminin anlaşılmasına başlandığı ülkemizde, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk kitaplarını seçerken dikkate aldıkları ölçütlerin belirlenmesini amaçlamaktadır. Çalışmanın bir diğer amacı okul öncesi öğretmenlerinin kitap seçimleri ile ilişkili olabilecek çeşitli değişkenlerin belirlenmesidir. Öğretmenlerin resimli kitapları seçerken değerlendirebilme aşamalarını bilmek, kitaplar için belirlenen kriterlerin dikkate alınarak ölçütlerin oluştuğunu belirlemek bu araştırmanın temel amaçlarını oluşturmaktadır.

1.4 Araştırmanın Önemi

Çocuklar, erken çocukluk döneminde bilişsel, duygusal, fiziksel ve dil gelişimi açısından en hızlı performansı göstermektedirler. Bu dönemdeki gelişimin en önemli göstergeleri arasında, çocukların dil kullanmayı öğrenmesi gösterilebilir (Oğuzkan, 2013). 3-6 yaş grubundaki çocukların kelime hazinesi hızlı bir şekilde artmakta, ana dilin temel yapısı öğrenilmekte, çocuklar kendilerini daha iyi bir şekilde ifade etmeye başlamaktadır. Tüm bunlar, çocukların dil gelişimi hakkında bilgi vermektedir. Bunun yanında, zamanla gelişen ve zenginleşen bu gelişim,

ilerleyen dönemlerde çocuğun yazma ve okuma yetenekleri üzerinde de olumlu bir etkiye sahiptir (Kıbrıs, 2016).

Erken çocukluk döneminde doğru kitaplarla, doğru yöntem aracılığıyla tanışan çocuk, sonraki yaşlarında da kitaba duyduğu ilgiyi sürdürür. Okuma alışkanlığı pekişir ve okuyan, okudukça gelişen bir kişi olur. Onlara kitap seçimi konusunda ilk rehberlik edecek kişiler ise okul öncesi öğretmenleridir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk kitaplarını seçme ölçütlerin belirlenmesi aynı zamanda, çocukların kitaplarla ne kadar doğru bir yöntemle tanıştırıldıklarını ortaya koyacak ve bunun sonucunda da bu konuyla ilgili yeni araştırmalara zemin hazırlayacaktır. Aynı zamanda yükseköğretim kurumlarında, bu konuyla ilgili verilen derslerin yeterliliğinin eleştirel bir gözle bakılmasına neden olacaktır.

1.5 Varsayımlar

Okul öncesi öğretmenlerinin veri toplama amacıyla kullanılan ölçeği yanıtlarken objektif davranacakları varsayılmaktadır.

1.6 Sınırlılıklar

Araştırma 2017-2018 yılında, Lefkoşa, Mağusa ve Girne ilçelerinde bulunan KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlı, devlet ve özel okulların anasınıfları ile yerel yönetimlerce işletilen anaokullarında, 3-6 yaş grubunda görev yapan öğretmenlerle sınırlıdır.

Bölüm 2

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Okul Öncesi Dönem ve Gelişimsel Açından Önemi

İnsanoğlunun bütün yaşamı göz önüne alındığında bir takım yaşam aralıklarının, psikolojik ve fizyolojik gelişmeler bakımından daha kritik öneme sahip dönemler olduğu bilinmektedir. 0–6 yaş dönemini içine alan okul öncesi dönem; kişilik oluşumu ve biçimlenmesi, alışkanlık, beceri ve bilgilerin öğrenilmesi ve gelişiminde ilerleyen dönemlere olan etkisi sebebiyle, hayatın en kritik dönemleri arasındadır (Aytaş, 2003).

İnsanın yaşamı boyunca en hızlı öğrendiği ve eğitim açısından en verimli geçirdiği dönemler bebeklik ve ilk çocukluk dönemleridir. Bu açıdan bebeklik ve ilk çocukluk dönemleri eğitimde büyük önem taşımaktadır (Çer, 2017). Çağdaş ve bilimsel anlayışa uygun eğitim, kişinin; duygusal, bedensel, sosyal ve düşünsel yeteneklerinin toplum ve kendisi için en uygun biçimde olgunlaşması ve gelişmesi sürecidir (Ulutaş, 2017).

Okul öncesi eğitim ise; doğumdan itibaren ilköğrenime gelene kadar geçen zamanı kapsayan ve çocukların ileriki dönemlerdeki yaşantılarında önemli faktör olan, sosyal, dil, zihin, fiziksel ve psikomotor gelişimlerinin büyük bir bölümünün tamamlandığı ve kişiliklerin oluşmaya başladığı gibi bunun yanında bu eğitim süreci, ailelerde ve kurumlarda verilen eğitim süreci şeklinde de tanımlanabilmektedir (Zengin ve Zengin, 2007).

Bir başka deyişle okul öncesi eğitimi; çocukların ilgi, yetenek, mizah, karakter ve ayrıca kişisel özelliklerine ve gelişim seviyelerine göre, bol uyarıcı içeren çevre şartlarını sağlayıp; çocukların gelişimlerini toplumun sosyo-kültürel özelliklerine paralel olarak şekillendiren eğitim sürecidir (Alpay, 1984). Ailede alınan eğitimin desteklenebilmesi için okul öncesi eğitim kurumlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca yaşam koşullarının gelişmesi ve değişmesiyle birlikte çalışan annelerin sayısında artış olması, okul öncesi kurumlara daha fazla ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır.

Okul öncesi eğitim yıllarında verilen eğitim hizmetleri, çocuğun bireysel özellikleri ve gelişim gereksinimleri doğrultusunda yönlendirilebilir olmalıdır. Aile ortamında aile bireyleri arasında sıkı sosyal ve duygusal ilişki içinde bulunan çocuk, artık yaşlılarıyla etkileşime geçme zamanı geldiğinde, kendini tanımayı, haklarını korumayı ve savunmayı öğrenmeye başlar. Böyle bir sosyal ortamın oluşturulması okul öncesi kurumlarında daha düzenli ve kolay olur. Okul öncesi eğitim alanında yapılan hizmetler, çocukların birbirleriyle eğitsel ve sağlıklı bir ortamda bir araya gelmelerine yardımcı olur. Bunların yanında kültürel değerlerin aktarımı bu eğitsel ortamlarda daha rahat sağlanır (Cohen, 1998).

Zihinsel gelişimin daha çok okul öncesi dönemlerde gerçekleştiği düşünüldüğünde, uyarıcı zenginliğinin sağlanması, zihinsel tecrübelerin de daha çeşitli olmasının önünü açacaktır. Okul öncesi eğitim kurumlarında fazlaca çevre olanakları sunularak sınıfta geçirdiği zamanda kazandığı tecrübeler sayesinde çocuğun yaratıcılığının ve duyularının gelişimine önemli katkılar sağlanabilir. Okul öncesi dönem, diğer dönemlere bakıldığında daha kritik bir role sahiptir (Çer, 2017).

Çocuğun erken yaşlardan itibaren kazanacağı yaşantılarla sağlanacak temel alışkanlık, beceri ve bilgiler, çocuğun ileriki öğrenim hayatının yanında duygusal ve

sosyal hayatını da şekillendirecek güçtedir. Okul öncesi eğitim, tesadüflere bırakılmayacak kadar ciddidir ve sistematik ve bilimsel bir organizasyonla yönetilmelidir çünkü bu eğitim, bütün eğitim sistemindeki en önemli basamaktır (Crisp, 2011).

Demokratik ve çağdaş bir toplumun gerektirdiği; düşünce ve duygularını özgür bir şekilde dile getirebilen, araştırmacı, girişimci, öz denetime sahip, başkalarının ve kendisinin haklarına saygı duyan, yeteneklerini kullanabilen, kültürel değerleri olan, bedensel ve ruhsal açıdan sağlıklı, kararlarını bağımsız olarak verebilen ve bu kararların sorumluluğunu taşıyan insanlar yetiştirmektir. Bu durumsa okul öncesi dönemde olan çocukların eğitimine gereken önem verildiği zaman sağlanabilmektedir (Bacanlı, 2002).

Çocuğun eğitimine gerekli önemi vermek ise öncelikli olarak çocuğun gelişim alanlarının temel özelliklerini bilmekten geçer. Çocuğun yüksek yararını gözetmek, tüm gelişim alanlarında gelebileceği en üst seviyeye gelmek için bu gelişim alanlarını bilmek önemlidir.

2.1.1 Okul Öncesi Dönemde Bilişsel Gelişimin Temel Özellikleri

İnsanoğlunun bilgi edinimi süreci araştırma ve keşfetme ile gerçekleşmektedir. Bilişsel gelişim insanlara mantıklı düşüncelerini, somut ve soyut şekilde nedenleri öğrenmelerini, çevresindekilerle ilişkili bilgileri örgütlemeyi sağlamaktadır (Kürkçüoğlu, 2010). Biliş kelimesi içsel zihin sürecini açıklamaktadır. Zihnin içerisindeki pek çok şeyi içine alan geniş bir terimdir. Biliş kavramı; algı, dikkat, problem çözme, bellek vb. kapsamaktadır (Bayhan ve Artan, 2007). Bir başka deyişle, bilişsel gelişim; bebeklikten yetişkinliğe kadar olan süreçte kişinin çevrenin anlaşılmasında, dünyanın anlaşılmasında, düşünme yollarını daha etkili bir hale getirme sürecine denir (Sönmez, 2000).

Bu süreç boyunca çocuk, düşünme ve ait olduğu çevreyi anlamlandırma kabiliyetini daha fazla geliştirmektedir. Eğitimciler, çocuğun bilişsel gelişimi ile ilgili bazı düşünceleri vardır. Bruner, Vygotsky ve Piaget çocukların etraflarındaki çevreyi ve yapıyı farklı gelişim dönemlerinde neden ve nasıl bu şekilde algıladığını ve gördüğünü ortaya koymaya çalışmışlardır (Senemoğlu, 2007). Bilişsel gelişim kuramı, 4 temel kurala sahiptir. Bu kurallar;

- Dönemler değişmemekte, belli bir sırayla ortaya çıkmaktadır. Bu evrelerin sırası değiştirilememektedir.
- Dönemlerin arasındaki sıralama hiyerarşiktir, her bir dönemde, kendinden önceki evrelerin kazanımları mevcuttur.
- Gelişimde kişisel farklılıklar vardır, herkesin gelişimi kendine özgüdür.
- Tüm dönemler için tipik bir takım gelişim özellikleri mevcuttur (Bacanlı, 2002).

2.1.2 Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişiminin Temel Özellikleri

Çocukların öğrendiği en karmaşık yeteneklerden biri de konuşmayı ve diğer insanları anlamayı öğrenmektir. Hemen anlayamayacak karmaşıklık içerisinde olan dil, çocuk tarafından kendiliğinden ve hızlı geliştirilmektedir (Demir, 2011). Konuşma öncesi sesleri çocukların hepsi çıkarır fakat çocuğun ihtiyaçlarını, ilgilerini ve düşüncelerini ifade edebilmesi için konuşma yoluyla başka insanların söylediklerini anlaması, kendi söz dağarcığını geliştirmesi, sözcükleri doğru telaffuz etmeyi öğrenmesi ve anlaşılabilir bir cümle yapısını kavraması ve böylece iletişimin dört boyutunu elde etmesi gerekir (Özen, 2008).

Çocukların dil gelişimlerinin temel özelliklerine bakıldığında, bebekler henüz belli bir süreden sonra ki bu genel olarak birkaç hafta sonra meydana gelebilir, sözel kullanılan ifadeleri duymaya ve bu uyarılara tepki vermeye başlar. Günler daha da

ilerledikçe özellikle de üç ay sonra, annelerinin sesini, başka kişilerin sesinden ayırt edebilirler. 12 ile 15 aylıkken ilk sözcüklerini söylemeye başlarlar (Demir, 2011). Çocuğun ihtiyaç duyduğu iletişim şekli bu evrede ağlamayla, mimiklerle ve mırıldanmalarla ifade bulur. Bebek 15 aylıkken, daha fazla işaret odaklı dil kullanmaya başlar.

Çocuklar konuşma esnasındaki kelimeleri veya duyduklarını tercih edebilir. 18 aylık bir bebek tahmini olarak 20 ile 30 arasında değişen bir kelime kapasitesine sahiptir. Yetişkinlerle kurduğu iletişim soru-cevap şeklindedir (Kılıç, 2008). Çocuk 21. aya geldiğinde birtakım zamir ifadelerini anlar ve “ben”, “sen” “benim” ve “senin” gibi ifadeleri kullanmaya başlar. 24 aylık çocuğun kelime dağarcığında yaklaşık olarak 200 ile 300 arasında kelimeler vardır. Çok kısa ancak belli belirsiz cümleler kurmaya başlar. Çocuk üç yaşına geldiğinde artık kelimeleri daha rahat kurabilir ve kelimeler arası geçişleri rahatlıkla yapabilirler, 900 ile 1000'e yakın bir kelime dağarcığına sahiptirler (Ekinci, 2001)

Dört yaşında gelindiğinde ise yaklaşık olarak 1500 ile 2000 kelime hazinesiyle oldukça fazla soru sorup, daha da karmaşık cümleler kullanabilirler. Çocuklar, 5-6 yaşlarına geldikleri zaman gramer kurallarının hemen hemen %90'ını kavramaya ve kullanmaya başlamış olurlar. Duygularını daha rahat ifade edebilirler. 20-24 bin anlama, 2-3 bin de konuşma kelime dağarcığına sahip olurlar (Dağabakan ve Dağabakan Ö., 2006). Bunların sonucunda dil gelişim alanlarının ortalama olarak %70'i 0-6 yaş arasında tamamlandığı söylenebilir (Özen, 2008).

2.1.3 Okul Öncesi Dönemde Kişilik Gelişimin Temel Özellikleri

Kişilik, bir bireyi bir başka bireyden farklı kılan, doğduğu andan itibaren gelen ve ilerleyen dönemlerde ki yaşantıları yoluyla sonradan kazanılan özellikler bütününe denir (Taymur ve Türkçapar, 2012). Kişilik, bireylerin duygusal, fiziksel,

sosyal ve zihinsel becerilerinin devamlılık arz eden taraflarını mevcudunda barındırır. Yapılan bu açıklama ile kişiliğin, bireylerin değişiklik gösteren şekliyle devamlı tutum, ilişki kalıpları, oluşturduğu kişilik ile tutum, tepki ve davranışlarını belirleyen en önemli unsur olduğu ifade edilebilir.

Başka açıklamalar ile de kişiliğin; bireylerin kendine ait düşüncelerini ve gösterdiği davranışlarını saptayan sistemlerin bütünü olduğu söylenebilir (Dal, 2009). Yani kişilik gelişiminde, çevresel faktörler, doğuştan gelen genler ve ebeveynlerden çocuklara geçen özellikler kişilik gelişiminin oluşumunda büyük önem taşımaktadır (Çamlıbel, 2012). Kişilik gelişiminde anne ve babadan gen yoluyla geçen faktörler daha fazla çocuğun kapasitesinin saptanmasında ilk plandayken, çevre tarafından kazanılan faktörler ise daha çok bu kapasitesinin kullanımına yöneliktir. Genetik etkenler arasında bulunan anne babanın becerileri, kişilik özellikleri ve zekâ düzeyleri çevresel etkenler arasında da beş duyu ve beslenmeyle elde edilen tecrübelerin yanında çocuğun içerisinde dünyaya geldiği aile gelmektedir (Dal, 2009).

Kişilik gelişiminin büyük ölçüde şekillendiği çocukluk yıllarında anne babaların çocuklarına karşı gösterdiği tutum ve davranışlar büyük önem kazanmaktadır. Kişilik, sürekli olarak süreç içerisinde kazanımlar elde etme eğilimindedir. Bu gelişimin amacı ise oturmuş ama aynı zamanda dengeli bir kişilik geliştirmektir (Çamlıbel, 2012).

Kişilik gelişimi ergenliğin sonlarına kadar devam eden bir süreç olarak; davranış, düşünce ve duygu aşamalarında bireyin bütüncül ve tutarlılığını sağlayan bir duruma ulaşmasıyla oluşmuş sayılmaktadır. İçindeki karmaşayı dengeli ve daha az olduğunu düşündüğümüz bu yapı, süreç ile birlikte değişikliklere maruz kalmasına karşın temel özelliklerini devam ettirme eğilimindedir (Türker, 2018; Kuzgun, 1972).

Birden fazla fikrin aynı noktada bulunduğu görüşlerden biri de yaşam boyunca çocukluğun, özellikle ilk 5 ve 6. yaşların kişiliğe olan katkısının büyük olduğudur (Taymur ve Türkçapar, 2012).

2.1.4 Okul Öncesi Dönemde Duygusal Gelişimin Temel Özellikleri

Bebekler, çeşitli duygusal davranış şekilleri ile doğmazlar. Duygular ve tutumlar, zaman içerisinde kazanılır ve oluşur. Çocukların heyecanları üzerine yapılan çalışmalar, çocukların duygusal gelişiminin hem öğrenme hem de olgunlaşma sonucunda oluştuğunu, bunların hiç birinin ise yalnız başına bir etkisi olmadığını belirtmektedir (Sever, 2010).

- ***Olgunluğun rolü:*** Olgunlaşma sürecinde zihinsel gelişim, uzun bir süre boyunca bir uyarana bağlı kalma, bir obje üstündeki duygusal gerginliği uzun bir süre yoğunlaştırma yeteneği kazandırmaktadır. Bunun yanında unutmama, hatırlama ve hayal gücü gibi zihinsel işlevlerin gelişimi de duygusal tepkilere etki etmektedir (Yavuzer, 2007).
- ***Öğrenmenin rolü:*** Çocuklukta öğrenme, duygusal gelişim yüzlerini oluşturma konusunda etkin bir role sahiptir. Bu öğrenme şekilleri koşullanma, özdeşleşme, taklit veya deneme-yanılma yolları ile gerçekleşmektedir (Yavuzer, 2007).

Çocukların sevgi dolu bir ilişkiyi ve böyle bir ilişkinin kurallarını ilk defa öğrendiği yer ailesi olmaktadır. Kitaplar, bu tarz ilişkilere örnek teşkil etmektedir. Zaman zaman aile yaşamı ile ilişkili hikayeler, çocuğun kendi tecrübelerine değinebilmektedir. Aile ilişkileri hakkında olan kitaplar, mutlu bir ortamda yetişen çocuklara mutluluğun anlamını, mutsuz bir ortamda yetişen çocuklarsa mutluluk örneği verdikleri için oldukça faydalıdır.

Sonuç olarak hem sevme hem de sevilme ihtiyacı içerisinde olmak, çocukları hikayeye çeker (Gönen, 2017). Çocuklar için kitap, yalnızca bir oyun nesnesi veya oyuncakken, ilerleyen zamanlarda okuma ve dinleme etkinlikleri de yapabileceği bir araç olmaktadır. Duygusal ve serüven gereksinimlerini karşılayan kitaplar ile tanışan çocuklar, başka çevreleri ve insanları tanıdıkça geleceğe daha iyi bir şekilde hazırlanmaktadır (Kürkçüoğlu, 2010).

Çocuk kitaplarıyla;

- Dinlediği bir hikayenin kahramanlarıyla duygusal özdeşim kurabilen çocuk, başka insanların da benzer duygulara sahip olabileceğini görür, kendisini yalnız hissetmez ve duygu paylaşımı yaşar. Çocuk, benmerkezci olmaktan çıkar ve dünyayı, başka insanların açısından da görmeye başlar.
- Kitapla beraber olmanın mutluluğunu tadar.
- Tecrübe ettiği veya edeceği duygusal olaylar karşısında nasıl davranacağı konusunda, daha önce okunan hikâyeler ile hazırlık yapmış gibi olur.
- Yetişkinle beraber okuduğu zaman, o kişiyle hoş ve değerli bir zaman geçirmesinin yanı sıra, aralarındaki ilişki de kuvvetlenir (Senemoğlu, 2007).

Aslında, çocuğun gelişim alanlarının temel özelliklerini bilmek anne-babaları; bilgi, beceri ve nitelik düzeyimizi arttırarak daha doğru yöntem ve teknikler uygulamamızı sağlar. Doğru yöntem ve tekniği uygulayarak yapılacak etkinlikler ise çocukların gelişim alanları üzerinde olumlu etkilerin oluşmasını sağlayacaktır. Çocuğun gelişim alanlarının temel özelliklerini bilmek ne kadar önemli ise yine çocuk kitaplarının, çocuğun gelişim alanlarına etkisi de o kadar önemlidir.

2.2 Okul Öncesi Dönemde Çocuk Kitaplarının Gelişime Etkisi

Kitaplar, çocuk eğitiminde önemli bir yere sahiptir ve çocuklara sağlam bir eğitim verme imkanı, çocuklar ve kitaplar arasında kurulan iyi bir ilişkiye bağlıdır (Gönen, 2017). Okul öncesi dönemde başlayan ve orta öğretime kadar süren dönemde çocuk kitapları, sosyal gelişim, kişilik, bilişsel ve dil gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır. Çocuğun gelişim özelliklerine uyan kitaplarla desteklenen etkinlikler, bu süreci yapılandırırken önemli işlevlere sahiptir (Kıbrıs, 2016).

Erken dönemlerde ilgi, gelişim ve yaşına uygun edebiyat türleriyle tanışan çocuğun zihinsel ve dil gelişimi, sosyal ve duygusal gelişimi olumlu yönde etkilenmektedir. Çocuklar, bir yandan dış dünyayla ilgili bilgilerini geliştirirken, öte yandan da kendileriyle ilgili duyarlılıklarını, iletişim becerilerini, yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini geliştirmektedir. Okuma ve yazmaya karşı olumlu bir tutum ve ilgi göstermektedirler. Farklı ve yeni bilgiler kazanarak boşanma, ölüm, hastaneye yatma gibi stresli durumlar ile başa çıkma yollarını öğrenmektedirler (Akın, 1998). Nerede, ne zaman ve nasıl davranılacağı konusunda sosyal davranış çeşitleri öğrenerek, toplumsallaşmanın gerektirdiği uyumlu davranışları ve başka insanların hissettiklerini anlama duyarlılığı geliştirirler.

Çocuklar, göremeyecekleri hayvanlar ve kişiler, gidemeyecekleri yerleri kitaplar aracılığı ile tanıyarak, çeşitli kişi, mekan, karakter ve zaman dilimleri ile tanışır ve ilgi alanlarını genişletebilirler. Değişik türde kitaplar aracılığı ile estetik, beceri ve bilgi gelişimleri desteklenir (Sever, 2010). Konuşma ve dinleme yetenekleri, kelime hazineleri gelişir. En önemlisi de eğlenir ve mutlu olurlar (Tuğrul, 2002).

Çocuğuna kitap okuyan ebeveynler, genelde olumlu karakter özelliklerine odaklanan, iyi yazılan klasik hikayeleri seçmektedir. Bunun sonucunda çocuk, edebi

açından iyi bir yapıtı diğer yapıtlardan ayırabilme yeteneğine ve insanlarda bulunması gereken olumlu özelliklerin neler olabileceği konusunda bir fikre sahip olur. Bu durum da çocuğun, yaşamının ilerideki dönemlerinde bu değerlerin etkisini hissetme olasılığını arttırır (Urban, 2007).

Çocuk kitaplar ile karşılaştığında hem duyuşsal yollarla kavradığı kelimeleri görerek tanır, hem de duyuşsal yollarla kavrayamadığı kelimeleri görerek öğrenir. Gördükleriyle işitsel yolla elde ettikleri arasında bir mantık oluşturmaya başlaması, kurduğu şemaları öğrendiği anlamına gelir. Öğrenmiş olduğu dil, burada kendisine yardım eden tek araçtır (Alpay, 1984). Küçükken ebeveynlerinin kendisine kitap okunan çocuklar, yetişkinlik dönemlerinde bilgi edinmek veya zevk almak için daha fazla kitap okurlar.

Bu durum, kitle iletişim araçlarının çok da sağlıklı olmayan çeşitlerine karşı bir nevi panzehir olmaktadır. Bu tarz çocuklar sadece daha iyi bir okuyucu olmaz, aynı zamanda güçlü bir hayal gücüne sahip olurlar. Bu şekilde diğer insanlara göre daha bilgili olurlar (Urban, 2007).

Gelişim, tüm gelişim alanlarıyla bir bütündür ancak çocuk kitaplarının gelişim alanlarına etkisini daha detaylı ele almak ve bu alanları tek tek incelemek daha ayrıntılı bilgi sahibi olmamızı sağlayacaktır.

2.2.1 Okul Öncesi Dönemde Çocuk Kitaplarının Bilişsel Gelişime Etkisi

Çocukların bilişsel gelişiminde okul öncesi dönem çok büyük bir öneme sahiptir. Toplumsal rollerin öğrenilmesi ve benimsenmesi, temel davranışların edinilmesi, bu dönemde artan bir ivme ile gelişir ve ilköğrenim dönemine geldiklerinde zirveye ulaşır. Bu açıdan okuma davranışlarını edinme ve sanatsal duyarlılıkları kazandırma konusunda okul öncesi eğitimin görevi önemlidir (Dilidüzgün, 2004). Piaget ve arkadaşları, çocukların doğumdan başlayıp ergenlik

dönemine kadar olan bilişsel gelişimini ayrıntılı araştırmalar ile incelemiş ve bazı kavramlar ile algıların doğuştan kazanılabileceğini belirtmiştir. Piaget'e göre bebeklikte çocuklar, objelerin değişmezliklerini, devamlı olduklarını dahi düşünemezken, zaman içerisinde büyüklük ve biçim kavramlarını tanımaya başlamaktadır (Akt. Yavuzer, 2007).

Piaget'nin ilgilendiği temel nokta, doğum anından itibaren insanların bilişinin, kişinin dünyayı anladığı ve öğrendiği düşünce süreçlerinin gelişmesidir. Biliş kelimesi, dünyayı anlamayı ve öğrenmeyi içeren zihinsel faaliyetlerdir. Biliş, şu süreçleri kapsamaktadır:

- **Algılama:** Hem dış hem de iç dünyadan edinilen bilgilerin organize edilmesi, yorumlanması ve tekrardan bulunmasıdır.
- **Bellek:** Algılanmış olan bilgilerin bulunması, getirilmesi ve depolanmasıdır.
- **Muhakeme:** Bilgilerin, belli bir anlam çıkarma ve çeşitli sonuçlara ulaşma amacı ile kullanılmasıdır.
- **Düşünme:** Bilgi ve çözümlerin nitelikli bir şekilde değerlendirilmesinin yapılmasıdır.
- **Kavrama:** Bilginin birden fazla bölümleri arasında bulunan yeni ilişkileri tanımlayabilmedir (Yavuzer, 2007).

Piaget'e göre uyum, çevreden edinilen yeni deneyimlerden faydalanarak şemaları değiştirme yolu ile problem çözmedir. Uyum, yeni durumları karşılamak için organizmanın yapısında görülen değişim sürecidir. Bebeklikten itibaren uyum, insan yaşamında soru sorma, deneme-yanılma, keşfetme ve deneyimler edinme gibi etkin olaylar şeklinde görülmektedir.

Çocukların sahip olduğu şemalar gittikçe daha esnek bir hale gelir ve bütünlük içerisinde organize olma özellikleri devam ederken, daha yaygın hale gelir ve şekil değiştirirler. Bu şekil değiştirmenin sonunda her kişi, çevresinde yaşanan olaylara göre yeterince şema geliştirerek, çevresine uyum sağlama sürecine girer (Yavuzer, 2007).

Bilişsel gelişim, çocukların zihinsel yetenek ve becerilerinde zamanla yaşanan değişikliklerdir. Çocuk kitaplarının bilişsel sürece olan katkıları şu şekildedir;

- Taklit etme, dinleme ve dille alakalı alıştırmalar yapmasına yardımcı olur.
- Belleğini geliştirir.
- Gördüğü şekilleri algılamayı öğrenir.
- Kelime dağarcığını geliştirir.
- Dikkatli dinleme ve dikkatini yoğunlaştırmayı öğrenir.
- Kavramları kitaplar yoluyla öğrenmek daha kolay hale gelir. Mekan, şekil, sayı, renk, zıt ilişkiler gibi kavramlar görsel olarak da desteklenebilir.
- Çocuk kitaplarında bulunan resim ve temalar, onun gördüğü, tanıdığı olay ve nesnelere yola çıkarak hazırlandığı zaman, öğrenme sürecinde büyük öneme sahip olan “yakından uzağa” ilkesi, kitaplar yoluyla pekiştirilebilir (Senemoğlu, 2007).

Okul öncesi dönemde çocukların kelime bilgilerine uygun masallar anlatarak, çocukların yaratıcı özellikleri ve dil becerilerini geliştirmek mümkündür. Özellikle bu dönemdeki çocuklara anlatılan masallarda taklit ve ritimlere yer verilebilir. Bu şekilde çocukların duyu dünyaları ve dil becerileri zenginleşebilir, devinişsel becerileriye gelişebilir (Gülyüz, 2006).

2.2.2 Okul Öncesi Dönemde Çocuk Kitaplarının Dil Gelişimine Etkisi

Dil insanların birbirleriyle olan düşünce, bilgi ve eğilimlerini aktarmalarının yanında, fikirlerini düzenlemelerine ve duyularını ifade etmelerine zemin hazırlar (Güleç ve Geçgel, 2015). Dil aynı zamanda bellek, düşünme, problem çözme, muhakeme etme ve planlama gibi bilişsel süreçleri de içermektedir. Dil, çocuğun egosundan uzaklaşıp daha sosyal bir kişilik edinmesini sağlayan, benliğini kontrol ettirebilen, davranışlarını, duygularını yavaşça öğreten bir gelişim alanıdır (Sever, 2010).

Yavuzer (2007)'e göre, dil gelişimiyle ilişkili olarak yapılan araştırmalar çağdaş çocuk psikolojisi alanında yapılan araştırmalar arasında en yoğun ve heyecan verici çalışmaları kapsamaktadır. Çocuklarla ilgili yapılan dil gelişimi çalışmaları, konuşmanın öğrenildiği ilk dönemlerde neredeyse bütün dünyadaki çocukların temel olarak aynı gramer kurallarını kullandıklarını belirtmektedir. Farklı gelişim alanlarında da olduğu gibi, dil gelişim alanında da aynı yaşta olan çocuklar birbirine benzer özelliklere sahiptir. Bunlar genellikle kelime sayısı, kurulan cümle yapısı, vurgulamalar ve ses tonları gibi özelliklerdir. Bu sebeple, bu benzerlikleri göz önünde bulunduran araştırmacılar, dil gelişiminin bilişsel gelişime paralel bir şekilde ortaya çıktığını kabul ederler (Ulutaş, 2017).

Dil gelişimi, çevre ve ailenin sosyo-ekonomik durumundan da fazlaca etkilenir. Anne babalara ve çocukla ilgilenen farklı kişilere çocuğun dil gelişimiyle ilgili önemli görevler düşmektedir. Çocuk kitapları, çocuk ve ebeveyn arasında etkileşim kurulmasını sağlayan araçlar arasındadır.

Anne ve babalar çocuklarıyla beraber oldukları bu saatleri zengin bir dil çevresinin oluşması için kaliteli geçirmelidirler (Güleç ve Geçgel, 2015). Arbuthnot ve Sutherland (1991) okul öncesi kurumlarında yaptıkları bir çalışmaya göre, kitaplar

ile deneyimi fazla olan çocukların dil becerilerinin daha ileride olduğunu gözlemlemişlerdir.

Kitaplar ayrıca;

- Çocuğun taklit etme, dinleme ve dil ile ilgili araştırmalar yapma becerilerine katkıda bulunur.
- Kelime dağarcığını zenginleştirir.
- Olumlu ve olumsuz ifadeleri, zamirleri, sıfatları, çoğulları yerinde ve doğru kullanmayı öğretir.
- Hayal dünyalarını geliştirir. Hayal gücünü kullanarak kendi özgün eserlerini oluşturmalarının hazzını verir.
- Gözlemlediği şekillerin anlamlandırılmasını sağlar.
- Hafıza kapasitesini arttırır.
- Odaklarını bir yerde toplama ve dinleyip göz teması kurma alışkanlığını kazandırır.
- Kavramların daha kolay öğrenilmesini sağlar.
- Sürekli okuma ilgisini canlı tutar.
- Çocuk kitaplarındaki tema ve resimler onun gördüğü, tanıdığı olay ve nesnelere yola çıkılarak hazırlandığında, öğrenmede çok önemli bir yer tutan “yakından-uzağa” ilkesi kitaplar aracılığıyla pekiştirilmiş olur (Tür ve Turla, 2010; Güleç ve Geçgel, 2015; Sever, 2010).

Çocuk kitaplarının, diğer gelişim alanlarına olduğu gibi dil gelişimi alanına da birçok katkısı vardır. Çocuğun kitapla geçirdiği vaktin her saniyesinin çok kıymetli ve geleceği için de çok önemli olduğu, yapılan araştırmalar sonucunda da kabul gören bir gerçektir.

2.2.3 Okul Öncesi Dönemde Çocuk Kitaplarının Kişilik Gelişimine Etkisi

Mizacımız, yeteneklerimiz, duygularımız, güdülerimiz, fiziksel, sosyal, bilişsel ve devinimsel özelliklerimiz, inançlarımız ve değerlerimiz, karakter, görüşlerimiz, vb. bütün bu sayılan özellikler kişiliğimizi oluşturur (Senemoğlu, 2007). Kişilik gelişimi ise, problemlere doğru çözüm önerileri geliştirme, duygularını uygun şekilde ifade etme, çevreye adaptasyon sağlama gibi birbirini izleyen bir gelişim ve değişim süreci şeklinde değerlendirilebilir (Sever, 2002).

Çocuğun kişiliği, arkadaşlarıyla, ailesiyle, öğretmenleri ile yani çevresi ile kurduğu etkileşim içinde şekillenmektedir. Özellikle de ilk senelerini geçirdiği ailesi ile kurduğu ilişki fazlaca belirleyici olmaktadır. Çocukla sağlanan ilişki bir yandan onun kişiliğini oluştururken, bir yandan da bize ne şekilde davranacağını ona öğretir (Koç, 2006). Çocukların ilk çocukluk döneminden başlayarak, insan ve hayat olgularına ve gerçekliğine karşın kişisel değer yargıları oluşturmalarında, çocuk kitaplarının önemi büyüktür.

Çocukların kitap ile kurduğu ilişki, ilk başlarda çevresini ve kendini tanımak ve keşfetmek içindir. Bunu sonraki yıllarda gördükleriyle ve okuduklarıyla özdeşim sağlar. Çocuk gerçek ve kurgu dünyayı kitaplardaki resimlerin yardımıyla anlam bütünlüğüne kavuşturur. Onlarla birlikte acılar çeker, sevinir, onların düşüncelerine ortak olmak ister. Bu eylem edilgendir. Fakat bu dönemi yaşamalıdır ki, daha sonraki dönemlerde eleştirel ve özgür bir düşünme alışkanlığı, çok yönlü bakış açıları sağlayabilsin ve sorgulayan bir okuma aşamasına geçebilsin (Abacı, 2005).

Çocuk kitapları, dilin ve çizginin anlatım imkânlarıyla farklı karakter özelliklerini, dolayısıyla farklı kişilikleri canlandırır. Karakterlerden ve onların etkileşimlerinden ilham yaratılan kurgulara; çocukların hayatı, doğayı ve insanı tanıması konusunda bir tecrübe alanı oluşturur (Sever, 2010). Okuma, sadece bir

eylem olarak değil de bir alışkanlık olarak kalabilmesi için, okuma eyleminin alışkanlığa dönüşebilmesi çocuğun doğru kitaplarla buluşturulması büyük bir önem taşımaktadır.

Kendisini tanıma, farklı insanlarla karşılaştırma, onlarla benzeyen veya benzemeyen taraflarını görme denemeleri çocukları; kendi kişiliklerini tanımaya, çevresindeki kişilikleri de anlamaya yönelik şekillenme sürecine sokar (Kıbrıs, 2016). Ebeveynlerin çocuklara kendi davranışlarını yönetebilme imkanı tanıyan demokratik yaklaşımı, çocuğun olumlu kişilik özelliklerine sahip olması konusunda büyük rol oynar. Bu evrede bulunan çocuklarda tükenmeyen bir enerji ve büyük bir merak görülür. Eğer evdeki hayatları bu davranışları özendirir, deneme-yanılma ve sorgulamalara imkan tanıyan bir ebeveynlik biçimiyle nitelik kazanıyorsa, çocuktaki girişkenlik duygusu da gelişmeye devam eder.

Denetleyici ve kısıtlayıcı yaklaşımlarsa çocuklarda kilitlemeyi ve suçluluk duygusunu pekiştirecektir (Güleç ve Geçgel, 2015). Çocuk kitapları, çocuğun kişiliğinin gelişmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Ailesi ve çevresi ile kurduğu ilişkiler, davranışları, kendini tanıması, gördüklerini özdeşleştirilmesi, çok yönlü düşünmesi, sorgulaması çocuk kitaplarının, çocuğun kişilik gelişimine kazandırdığı etkilerdir.

2.2.4 Okul Öncesi Dönemde Çocuk Kitaplarının Duygusal Gelişime Etkisi

Bebekler, belli başlı duygusal davranış şekilleri ile beraber dünyaya gelmemektedir. Duygular ve tutumlar zamanla kazanılır ve oluşur. Çocukların heyecanlarıyla ilgili yapılan çalışmalar, çocuklardaki duygusal gelişimin hem öğrenme hem de olgunlaşmanın sonucunda oluştuğunu, bunların bir tanesinin yalnız başına etkiye sahip olmadığını belirtmektedir.

- ***Olgunluğun Rolü:*** Olgunlaşma sürecinde zihinsel gelişim, belirli bir uyarana uzun zaman boyunca bağlı kalma, bir nesne üstündeki duygusal gerginliği uzun süre yoğunlaştırma yeteneği vermektedir. Bunun yanında unutmama, hatırlama ve hayal gücü gibi zihinsel işlevlerin gelişimi de duygusal tepkilere etki etmektedir (Yavuzer, 2007).
- ***Öğrenmenin Rolü:*** Çocuklukta öğrenme, duygusal gelişim yüzleri oluşturma konusunda etkin bir role sahiptir. Bu öğrenme şekilleri koşullanma, özdeşleşme, taklit veya deneme-yanılma yolu ile gerçekleşmektedir (Yavuzer, 2007).

Çocuklar, sevgi dolu bir ilişkiyi ve bu tarz ilişkilerin kurallarını ilk defa ailesinde öğrenir. Kitaplar, bu tarz ilişkilere örnekler sunmaktadır. Aile hayatıyla ilgili hikayeler okuyan çocuk, kendi tecrübelerini bu kitaplarda görebilir. Aile ilişkilerini anlatan kitaplar, mutsuz ortamda yetişen çocuklar mutluluk örneği; mutlu ortamda yetişenlere de mutluluğun anlamını verdiği için faydalıdır.

Sonuç olarak hem sevmeye hem de sevilme ihtiyacı içerisinde olmak, çocukları hikayeye çeker (Gönen, 2017). Çocuklar için kitap, yalnızca bir oyun nesnesi veya oyuncakken, ilerleyen zamanlarda okuma ve dinleme etkinlikleri de yapabileceği bir araç olmaktadır. Duygusal ve serüven gereksinimlerini karşılayan kitaplar ile tanışan çocuklar, başka çevreleri ve insanları tanıdıkça geleceğe daha iyi bir şekilde hazırlanmaktadır (Kürkçüoğlu, 2010).

Çocuk kitapları ile;

- Dinlediği bir hikayenin kahramanlarıyla duygusal özdeşim kurabilen çocuk, başka insanların da benzer duygulara sahip olabileceğini görür, kendisini yalnız hissetmez ve duygu paylaşımı yaşar. Çocuk, benmerkezci olmaktan çıkar ve dünyayı, başka insanların açısından da görmeye başlar.

- Kitapla beraber olmanın mutluluğunu tadar.
- Tecrübe ettiği veya edeceği duygusal olaylar karşısında nasıl davranacağı konusunda, daha önce okunan hikâyeler ile hazırlık yapmış gibi olur.
- Yetişkinle beraber okuduğu zaman, o kişiyle hoş ve değerli bir zaman geçirmesinin yanı sıra, aralarındaki ilişki de kuvvetlenir (Senemoğlu, 2007).

Güleç ve Geçgel (2015)'e göre; okul öncesi çağda olan çocuklar ritimli ve kafiyeli sözlere ilgi duyduklarından dolayı, ilk olarak şiirsel özelliklere sahip masal ve tekerlemeleri severler. Anlamsız da olsalar çocukların tekerleme sevmesi, onların ritmik ve kafiyeli söz varlıklarını daha çok sevmelerinden kaynaklanmaktadır.

2.3 Okul Öncesi Dönemde Çocuk – Kitap İlişkisi

2.3.1 0 – 3 Yaş Arası

Zihinsel, ruhsal ve bedensel gelişimin oldukça önemli olduğu bu yaşlarda alışkanlıklar şekillenir, yetenekler gelişir ve çocukların bağımsızlıkları gittikçe artar. Her çocuğun yetenekleri, zekâ düzeyi, ilgi duyduğu konular, kişiliği gibi gelişimsel özellikler birbirinden farklı olmaktadır. Fakat çevrelerine ilgi gösterme, araştırma ve inceleme gibi bazı ortak özellikler de vardır. Küçük çocukların hayatında konuşma ve yürüme, en önemli iki aşamadır.

Konuşma yeteneğinin gelişmesi için gereken süreç daha uzundur. Çocuğun söylemeyi başardığı her kelime yeni bir sevinç kaynağıdır. Bu yaşlara uygun bir şekilde hazırlanan kitaplarda kelime tekrarı yapılması büyük öneme sahiptir (Bilir, 2005). Çocukların kitaplara olan ilgisi konuşmadan önce başlar. Alan yazında 0 – 3 yaş arasındaki çocuklara resimli kitap okuma deneyiminin yaşatılması ile bu çocukların dil gelişimlerinin hızlandığı vurgulanmaktadır.

Bir yaşımdan önce özellikle üst kültürel ve sosyoekonomik düzeyde olan ailelerin çocuklarına daha fazla kitap okuduğu ifade edilmektedir (Sever, 2010). Ayrıca çocuklar ve kitaplar arasındaki ilişkinin doğasını bulmaya çalışırken şu sorunun sorulması gerekmektedir. “Çocuklar için kitabın tam olarak anlamı nedir?” Çocuklar hissedebilir, fakat hislerini analiz edemeyebilirler. Kitap çocuğun kendini ifade edebilmesi için önemli bir araçtır. Çocukların kitaplar ile karşılaşması, hem duymadığı kelimeleri görerek öğrenmesini hem de duyarak öğrendiği kelimeleri görerek tanımasını sağlamaktadır.

Gördükleriyle duydukları arasında ilişki kurmaya başlaması, çocuğun düşünmeyi öğrenmesi demektir (Güleç ve Geçgel, 2015). 0-3 yaş grubu çocuklar için hazırlanan kitaplara “ABC” kitapları denir. Küçük bir bebek, kitapta gördükleri ile bütünüyle bir arkadaşlık kurabilir, gördüklerine hemen tepkide bulunabilir. Fakat objeler yanından uzaklaştığında, onlar hakkında düşünme gücüne henüz sahip değildir.

Bir yaşın altındaki çocukların bazı kitaplardan zevk alıyor görünmeleri, resimlerin ifade ettiği anlamları kavramalarından değil; kitaba annelerinin kucağında bakma, öncelikle zevk aldıkları renkler ve ilginç şekillerin sunulması gibi diğer faktörlerden kaynaklanmaktadır (Akbayır, 2008).

Bazı araştırmacılar kitaba ilk ilginin ortalama 18 aylık iken başladığını ve yaşı ilerledikçe artarak devam ettiğini öne sürmektedirler. Buna göre 18 aylık bir çocuk kitabın resmindeki bir objeyi gösterecek ve belki de o objeyi eliyle sevecek ya da tutmaya çalışacaktır. Bir yetişkin nesnenin ismini söyledikten sonra çocuk bunu tekrarlayabilecektir. Bir- üç yaşlarında, resimlerde kullanılan yansımalar yani perspektifler yanlış anlaşılabilir.

Yine bir- üç yaş arasındaki çocuklar, zamanla belli sanatsal stillerin nasıl yorumlandığını öğrenebilmektedirler. Bir insan figüründeki yüzün yukarıya doğru çizilen çizginin anlamının gülme, aşağıya doğru çizilen çizginin ise ağlama olması gibi. Bu çizgiler bazı durumlarda ise 6 ya da 7 yaşına kadar anlaşılabilir. Çok anlamlı, belirli duygular yetişkinin yardımı olmadan çocuklar tarafından anlaşılabilir. İki- üç yaşına kadar çocuğun eline ağır olmayan ve sağlam, dayanıklı kitaplar verilmelidir.

Bez, ağır olmayan mukavva ve naylon kitaplar bu yaşa uygundur. Üç yaşına geldiğinde, çocuklar yavaş yavaş çevreleri ile ilgilenmeye başlarlar. Olağandışı öyküleri, masal kahramanlarını dinlemekten çok zevk alırlar. Bu dönemde resimlere duyulan ilgi de artar. Öyküleri kendileri için anlatmaya başlarlar. Bu dönem hayal gücünün de harekete geçtiği bir yaştır (Alpay, 1984).

2.3.2 4-7 Yaş Arası

Bu dönem, okumaya hazırlık yapılan dönemdir. Çocuklar, okumaya başlamadan önce, gördüğü harfleri anlamlandırma konusunda becerilere sahip olmakta, kitaplara ve yazılara alışmakta, harfleri tanımaya başlamakta ve kitapların işleyişini öğrenmektedir. Tanıdığı harflerin artması, bu harflerin çıkardığı seslere daha fazla yoğunlaşmasına yardımcı olur. Okuma motivasyonu oluşabilmesi için küçük çocukların evde kendi başlarına ve kendi istekleri üzerine yazılı materyaller ile ilgilenmesi, onlar açısından önemli olan bir davranıştır.

Hikayeler içerisinde bulunan okuma parçaları, bu motivasyona örnek oluşturabilir. Kelime bilgilerinin yerleşmesi ve gelişmesi için yaşına uygun kontrollü bir dil ve kelime tekrarı gerekmektedir. Tekerlemelerde olduğu gibi, bol bol ses tekrarı olmalıdır (Sever, 2010). Resimli kitap okuma, okul öncesi dönem

çocuklarının okuma-yazma ve dil becerilerini destekleyen önemli bir aktivite şeklinde kabul edilmektedir.

Ev ortamında resimli kitap okumanın, çocuğun harflere olan aşinalığı ve aniden ortaya çıkan okuma becerisi ile kendiliğinden gelişen dil ve okuma-yazma becerilerini arttırdığı göstermektedir (Sever, 2010). Üç-dört yaşındaki çocuklar için, anlatılan tek olaylı, gerçekçi ve neşeli öyküler ilgi uyandırıcı olmaktadır. Çocuk artık sadece dinlemeyi değil, anlatmayı da çok sevmekte ve istemektedir. Ayrıca kendi anlattıklarının da başkaları tarafından dinlenmesini ister.

Bu deneyim aynı zamanda ileriki yaşlarında yazıyı öğrendikten sonra da kendini yazıyla anlatma becerisine dönüşecektir. Dört yaşına gelindiğinde el becerisi daha da geliştiğinden kitaplar artık daha rahat kullanılmakta ve resimler daha bilinçli seyredilmektedir. Macera türü eserlere, doğa ve fen olaylarına yavaş yavaş ilgi gerçekleşecektir. Kulağa abartılı gelebilecek her şey büyük bir zevkle dinlenecektir. Ayrıca bu dönem içerisinde çocuklar, bir önceki kitap sayfalarını da akıllarında tutup, kitap bittiğinde baştan sona doğru bir bütün olarak kitabı anlayabilecek ve anlatabileceklerdir (Günyüz, 2009).

Beş yaş dönemi çocukları için konunun ilginçliği ve çekiciliği sanatsallıktan daha fazla öneme sahip olsa bile, çocuklar resimlerdeki ayrıntılara dikkat etmeye başlamaktadır (Güleç ve Geçgel, 2015). Bu dönem içerisinde çocuk daha fazla resimler üzerinden açıklamalar geliştirmeye başlar. Artık renkleri tanır ve renk seçimini yapabilecek düzeye ulaşmıştır. Bu sebepten dolayı parlak ve açık renkler başta olmak üzere, birden çok çeşit renklerin olduğu kitaplara olan ilgi artar (Yalçın ve Aytaş, 2016).

Metni birden çok kez anlattırırılar ve resme de tekrar tekrar bakmak isterler. Dört - altı yaş arasındaki çocuğun yaşlılarıyla beraber okunan kitapları dinlemeyi,

dinlediği kitap hakkındaki soruları cevaplandırmayı, aynı hikayeden başka hikayeler çıkarmayı öğrenmesi, arkadaşlık ve bir arada yaşama, çevreye uyum sağlama yeteneğini yani zekâsını geliştirmeye de yardımcı olur (Alpay, 1984). Çocuk altı yaşına geldiğinde kitap çocukta sanat zevkinin gelişmesinde etkili rol oynamaktadır.

Çocuk, duygu ve düşüncelerini ifade edecek resim ve metinlere ilgi duyar. Bu dönemde kitapla bireysel olarak ilgilenmeye başlar. Dört – yedi yaş çocuğu ise, daha çok yeni karşılaştığı karakterler ve durumlardan hoşlanmaktadır. Araçlar, heyecan verici şehirler, ülkeler, doğa, hayvanlar gibi. Bu dönem çocukları, resimleri öykü kitaplarında yer alan hayali karakterleri kolayca kabul ederler (Güleç ve Geçgel, 2015).

2.4 Çocuk Kitaplarında Edebiyat Türleri

2.4.1 Masallar

Çocuk edebiyatının ilginç türleri arasında yer alan masal, genellikle hayali kahramanlara, olağanüstü olaylara yer veren bir edebiyat türüdür (TDK). Masalı diğer edebiyat türlerinden ayıran bazı özellikleri vardır. Tanımında da yer verildiği üzere olağanüstü karakterlerin ve olayların ele alınmasına ilişkin olarak bu kurguların nerede ve ne zaman gerçekleştiği belirsizdir (Sever, 2002).

Masalların kaynağına göz atacak olursak, masalların farklı kültürel değerleri taşıyan ortak birçok özelliği bulunsa da, her toplum kendi değer yargılarına, dini inanışlarına, gelenek ve göreneklerine göre uluslararası birçok masala kendi izlerini taşıyan yorumlar ilave etmiştir (Oğuzkan, 2001). Masallar birçok bilim dalına da araştırma konusu olmuştur. Zengin bir kültürel dokusunun bulunması, gizemli bir yapısının olması ve bu açıdan insanlara farklı gelmesi bu araştırmalara neden olmuştur. Masallar sadece çocuklar için üretilmemesine karşılık, çocuk edebiyatı türleri kapsamında incelenmiştir. Bunun nedeni olarak, masalların gizemli yapısını,

maceracı havasını, sıra dışılıklarla bezenmiş olmasını gösterebiliriz. Dolayısıyla bu tür, çocukların özellikle de okul öncesi dönem çocuklarının hayal dünyasına hitap etmekte ve ilgisini çekmektedir (Dilidüzgün, 2004).

Masalların içerdikleri mesajlar sayesinde çocukların eğitimine ve gelişimlerine yararlar sağladığı görülmektedir. Masalların içerdiği mesajlar sosyolojik, psikolojik, ekonomik, etik mesajlar olarak dört ana başlıkta toplanabilir. Bu iletilerin masallar aracılığı ile imalı olarak verilmesi, çocukların duyuşsal ve bilişsel gelişimlerinin doğru ve olumlu yönde ilerleyebilmesine yardımcı olmaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2016).

Masalların zararları olabileceği gibi, yararlarının da görülebileceği yönleri mevcuttur. Çocukların yaratıcı olabilmesinde, hayatta karşılaştığı durumlar karşısında gerektiği gibi davranabilmesinde masalların rolü büyüktür. Buna karşıt olarak gerçek dünyadan kopuk olması nedeniyle bazı anne-babalar ve eğitimciler tarafından masallar, çocuklar için uygun görülmemektedir.

Oysa masallar incelenerek çocuk için uygun olanlar seçilip okutulursa, olası tehlikelerden çocuk korunmuş olacaktır. Özellikle çocukta korku uyandırıcı karakterlerin bulunduğu masallara dikkat edilmesi, çocuğun bilinçaltında olumsuz etkiler yaratmasını, hatta ilerde olası kişilik bozukluklarını engelleyecektir (Oğuzkan, 2015). Öte yandan masalların hepsinde olağanüstü olaylar ve kahramanlar olur diye bir durum söz konusu değildir.

Masalların konuları genellikle krallar, vezirler, prensler, prensesler veya fakir kız ya da erkekler üzerine oturtulur. Hayal dünyasının sınırlarını olabildiğince zorlayan masallarda, zaman zaman gerçeğe yakın durumlar da karşımıza çıkabilmektedir (Tür, 2008). Gelişmiş toplumların yaşam şartları içinde, gerçekçi bir ortamda yetişen günümüz çocuklarına hitap eden edebi türlerden biri olan masalların

çocukların yaratıcılığını geliştirdiği, anadilin kavranmasında büyük yararlar sağladığı görülmektedir. Özellikle okul öncesi çağı çocuklarında öğrenmeye hazır oluşu artıran önemli bir faktör de çocuklara anlatılan masallardır (Yalçın ve Aytaş, 2016).

2.4.2 Masalımsı Hikâyeler

Çocukların dinlerken aynı zamanda eğlendikleri, masal türüne benzeyen; ancak kendi arasında belirli özellikleri olan fabllar, destanlar, efsaneler olmak üzere üç tür daha vardır. Fabllar, kahramanları genellikle insan haricindeki varlıklardan oluşan, gündelik hayatla ilgili dersleri somut bir örnekle anlatmaya çalışan öykülerdir. Fabl'ı, masal ve destandan ayıran en önemli fark, verilmek istenen mesajı okuyucu ya da dinleyici yorumlamasına bırakmadan direkt olarak vermesi, yani dikte edici bir özellik taşımasıdır (Sever, 2010).

Kahramanların kendi özellikleri korunarak, kişileştirme ve konuşurma yoluyla, insan karakter ve davranış özellikleri yansıtılmaya çalışılır. Fabllarda ana fikir, en kısa yoldan açıklanır ve kahramanların tanıtıldığı bölüm, olayların geliştiği bölüm, gelişen bu olayların çözümlendiği bölüm ve en son olarak da ana fikrin çoğu zaman bir atasözüyle verildiği bölüm olmak üzere dört bölümden oluşur (Tür ve Turla, 1999).

Masalımsı edebiyat eserlerinden biri olan destanlar, eski dönemlerdeki kahramanlık öykülerini ele alır; ulusların, kahramanların maceralarını, mücadelelerini anlatır. Destanların en büyük kaynaklarını doğal olaylar, büyük göçler, verilen büyük mücadeleler oluşturmuştur (Demirdöğen, 2003). Destanlar yazı öncesi çağlarda başlamış olup, mitolojik konuların yanında ulusların oluşmasından kimlik edinimine kadar geçen süreçteki serüvenlerini zengin bir edebi dille anlatmaktadır. Kahramanlıklar, başarılar ve manevi açıdan değerli duyguları yaşattığı için çocuklar tarafından ilgi görmektedir.

Genellikle bu tür edebi eserler okul öncesi dönem çocuklarından ziyade daha büyük yaş gruplarına hitap etmektedir. Ancak destanlarda anlatılan olaylar okul öncesi dönem çocuğunun anlayabileceği seviyeye indirgenebilir ve hareketli bir şekilde anlatılabilirse, önceki haline göre daha çok ilgi çekebilir. Fakat bu tür eserleri anlatmaktan ziyade seviyeye uygun kurgulanmış haliyle izletmek daha yararlı ve kalıcı olacaktır (Kıbrıs, 2016).

Efsaneler ise, masal ile destan arasında kalan edebi bir türdür. Masallara göre daha inanılır, fakat destanlar kadar da süslü bir dille yazılmamış olan, eski çağlardan günümüze kadar gelmiş olan olağanüstü olayları anlatan öykülerdir denebilir (Sever, 2013).

2.4.3 Hikâyeler

Hikâye belli bir zaman ve yerde genelde az sayıda insan arasında geçen, gerçeğe yakın olayların karakterleri ile beraber heyecanlı, duygulu, kısa bir şekilde, tasarlama ve gözleme dayalı olan yazılardır (Ciravoğlu, 1997). Oğuzkan'a göre ise hikâye, belli bir yer ve zamanda, birden fazla kişinin başından geçen, gerçeğe yakın bir olayı konu eden ya da kişilerin karakterini çizen ve çoğu zaman yalnızca birkaç sayfadan oluşan kısa yazılardır (Oğuzkan, 2001).

Genellikle düzyazı biçiminde yazılan hikâyelerin, şiir biçiminde yazılmış olanları da vardır. Hikâyede anlatım, akıcı ve sürükleyicidir. Esas olan ilgisinin çekilmesi, insanın güdülenmesidir. Hikâyede gereksiz anlatım ve abartılara yer verilmez (Güleryüz, 2006). Hikâyelerde karakterler az sayıda, metinler kısa ve olayı ilgilendiren yönleri ile işlenir. Betimlemelerde yalın ve süssüz bir anlatım izlenmelidir. Çocuk gelişimi ve eğitiminde, olağanüstü kişi ve olaylara az yer verildiği için hikayelerin yeri önemlidir.

Konu, kahramanın ya da yazarın ağzından nakledilerek dikkat canlı tutula bilinir. Olay akışı iç içe geçmeden ve düzenli bir şekilde sürmelidir. Anlatım kısa, canlı cümleler ile yapılır ve genelde "di'li geçmiş zaman" kipi tercih edilir. Anlatım sırasında yapılacak konuşma, iç konuşma ya da monologlar şeklinde etkileyici, kısa cümlelerden oluşmalıdır (Demirdöğen, 2003).

Çocuğa hikâye okunacağı zaman, muhakkak bir yetişkin tarafından okuma işlemi yapılmalı, okuma öncesi kitaba hazırlanırken mutlaka mimiklerin ve jestlerin olması gereken yerler çalışılmalı ve tekrar edilmelidir. Çocuklar ile sağlıklı bir iletişimin temeli olan göz kontağı sağlanmalı ve yine kitabı okuma öncesi hangi teknik ve ortamın kullanılacağı ayarlanmalıdır (Tür ve Turla 1999).

2.4.4 Tekerlemeler

Tekerleme, bazı sözcüklerin veya seslerin tekrarlanması ve kafiye, ölçü gibi öğelere bağlı kalınmasıyla oluşturulan anlamlı ya da anlamsız, belli bir konusu olması gerekmeyen söz gruplarına verilen isimdir (Erdal ve ark., 2007). Gülerüz (2006)'e göre halk edebiyatında birçok örneği görülen tekerlemeler, baş-uyaklar ve uyaklarla sağlanan ses oyunları ve benzeşimlerle birbirlerine bağlanmış, belirli şiir sistemine uydurulmuş, birbirini desteklemez hayallerle düşüncelerin sıralanmasından meydana gelen edebiyat türleridir.

Tekerleme, birbirine uymayan düşünceleri, olmayacak olayları bir araya toplayıp, mantıklı olmayan bazı sonuçlara gelmekle şaşırtıcı bir etki yaratır. Tekerlemelerde yer alan sözcük oyunları, dil çabukluğu ve ses benzerliği ön planda gelmektedir. Şiirlerin oluşumunda, masalların yazılmasında tekerlemelerin etkisi büyük olmuştur.

Tekerlemelerde sıkça yer alan ses ve dil kıvraklığını, masal ve şiirlerde de görmek mümkündür (Emir, 1991). Çocukların dil gelişimi açısından en doğal ürün

olan tekerlemeleri edebi bir yapıdan ziyade, çocukların ninnilerden sonra karşlarına çıkan ve oluşumunda bazen kendilerinin de katkıda buldukları, hem eğlendikleri hem de ses ve dil gelişimlerine katkıda buldukları bir tür olarak görmek gerekir (Ungan, 2009).

Okul öncesi eğitimde çocuklar için uygulanan etkinliklerde, dil etkinliği yapılırken tekerleme kullanmak, dil becerilerini geliştirilme konusunda etkilidir. Ayrıca yapısal özellikleri ve içeriği her ne kadar farklı olsa da, tekerlemelerde ki ritim çocuğu şiiri sevmeye de hazırlayıcıdır. Bu sebepten dolayı okul öncesi eğitim etkinliklerinde öncelikle tekerlemelerden başlayıp daha sonra şiir söylemeye geçmede fayda vardır. Yine tekerlemelerin eğlendirici yönünün de çocuklar için ilgi çekici olduğu unutulmamalıdır (Tür ve Turla, 2010).

2.4.5 Şiirler

Şiirler, duygularla sesleri satırlarda birleştiren etkileyici ürünlerdir (Açık Önkaş, 2009). Şiir, genel olarak en az sözcükle çok duygu ve düşünce anlatma sanatı olarak da tanımlanır. Fakat güzel sanatların bir dalı olan şiirde, düz bir anlatımın yanı sıra belirli şekil kurallarına uyma, kelime seçimi, dış ve iç uyumun yanında estetik bir kaygı da bulunmaktadır (Kıbrıs, 2016).

Çocuklara yönelik hazırlanan şiirler daha fazla semboller, hayaller ve olağan üstü öğelerin yer aldığı şiirler olmalı ve aynı zamanda çocuğun hayal dünyasını zenginleştirecek bir anlatım tercih edilmelidir. Çocuklar ayrıca şiirde oyun tadı alabilecekleri bir anlatım ararlar. Şiirler, ses ve kelime oyunu biçiminde olan tekerlemeler gibi düşünülmelidir (Şimşek, 2004). Çocuğun doğrudan, güzelde, iyide birleşmesi, gelişmesi ve bu konu hakkında farklı düşünceler üretebilmesi için, çocuk şiirlerinin içeriklerine ayrıca bir önem verilmelidir.

Çocuk için oluşturulacak gerçekçi bir hayatı, gerçeklik olgusunun dışına çıkmak için özel bir çaba sarf edilmemeli, bu yol izlenecekse de gerçeğin dışında olan hayattan gerçeğe doğru bir yol izlenmelidir. Ayrıca temaların niteliği zenginleştirici olmalı, çocuğun karşılaştırma, yorumlama ve algılama yeteneğini geliştirici bir nitelikte olmalıdır (Gönen, 2017).

Çocuk şiirleri için “çocuksu bir duyarlılıkla yazılan şiirlerdir” denilebilir. Bir bakıma çocuk ilgilerinin, çocuk bakışının, çocuk düşüncesinin şiire yansımalarıdır (Şimşek, 2004). Çocuklar, gelişimin tüm evrelerinde şiir ezberleme ve okuma etkinliklerini severek yapmaktadır. Şiirlerde bulunan durak, kafiye ve ölçü gibi özellikler, çocuklarda doğuştan bulunan uyum ve ritim duygusunu geliştirmeye yardımcı olur.

Çocuk şiirle kendi iç dünyasını ve düşünce tarzını yansıtır. Duygu ve düşüncelerini söylerken kendi kişisel özgünlüklerini ve hayal gücünü ortaya koyar (Oğuzkan, 2013). Çocuklar ayrıca farklı türlerdeki şiirlerin yardımıyla kişisel yaşantılarını, gözlemlerini, duygularını zenginleştirirler. Bu sebeplerden dolayı şiirler çocukların gelişiminde vazgeçilmez unsurlardan biridir (Kıbrıs, 2016).

2.4.6 Bilmeceler

Bir şeyin isimlerini söylemeden, birtakım niteliklerini üstü kapalı bir şekilde anlatarak onun ne olduğunu bilmeyi, dinleyene ya da okuyana eğlence ve oyun şeklinde tanımlanan bilmece, Türk halk edebiyatı içerisinde önemli bir konuma sahip edebi eserlerden bir tanesidir (Yalçın ve Aytaş, 2016).

Bir başka tanıma göre ise bilmeceler, gelenekten süregelen ve neredeyse her konudaki bazı soyut-somut ifadelerin uzak-yakın ilişkiler yolu ile zihinde çağrışımını sağlayan zihnin gelişmesinde önemli bir rol oynayan söz kalıplarıdır (Karakas, 2010). Geçmiş dönemlerdeki kaynaklar, milletlerin ilkel dönemlerden beridir

bilmecelere sahip olduklarını kaydetmektedir. Halk zekâsının ürünü olan bilmeceler, mensur ve manzum şiirin canlı örneklerini de içeriğinde bulundurmaktadır.

Eski dönemlerde, bilinmeyen yerlerde uydurulmuş olan bilmeceler, insanlar tarafından sevilmiş, dilden dile ve nesilden nesile devam ederek insanların benimsediği bir edebi eser haline gelmiştir. Bilmecelerin neredeyse hepsine her yerde rastlanması bundan dolayıdır (Erdal ve ark., 2007). Çocuklar için ise sözcüklerle üretilmiş bir oyun aracı olan bilmece, onlara düş ve düşünce algılarına çağrışım yapan hayali bir dünya sunar.

Takındığı şiirsel anlatım tarzıyla çocukları önceden kurgulanmış bir zekâ oyununa davet eder. Ayrıca bildiklerini sınamaya, olaylar ve olgular ile kavramlar arasında anlamsal ilgiler kurmaya yöneliktir (Karakaş, 2010). Bilmeceler ile çocuk üç yaşından sonra ilgisini arttırmaya başlarlar. Söylenen bilmecenin neyle alakalı olduğunu anlamlandırmak çocuk için keyifli bir eğlencedir ve bu yol çocuğu düşündürmeye sevk eder, etrafta bulunan herşeyin özelliklerini anlamlandırmalarını sağlar. Belli bir ölçüde oluşları cümle sonlarındaki kafiyeler çocukların ilk şiir mantığını kavratmaya yardımcı etmenlerdir.

Çocukları, bir şeyleri bulmaya, düşünmeye ve anlamlandırmaya yönelten bu tip eğlence çok hoşlarına gider, tahmin ettiği her buluş çocuğa güven duygusunuda kazandırır (Erdal ve ark., 2007). Ayrıca çocukların dinleme ve konuşma becerilerine de katkıda bulunur. Okuma isteği uyandırma, çocuğu okumaya özendirme gibi işlevlere sahip olan bilmeceler, çocukların eğitim hayatlarının sonraki aşamalarında karşılarına çıkacak edebi eserlere ilgi duymaya, okumaya ve anlamaya da teşvik eder (Sever, 2002).

2.5 Okul Öncesi Dönemde Resimli Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Resimli çocuk kitapları, çocukların karşısına çıkan ilk eserlerdir. Resimli çocuk kitapları, 0-6 yaş dönemi çocuklarının gelişimlerine fayda sağlamak ve çocuklara kitapları daha sonraki dönemlerinde, hayatlarında yer vermelerini ve uzun sürecek alışkanlıklara dönüşmesini sağlayacak kitaplardır (Uzuner Yurt, 2011).

Resimli çocuk kitapları çocuklara bir başkası tarafından okunarak onlara yeni bilgilerin verilmesi, var olan bilgilerinin pekişmesi ve estetik algılarının gelişmesi gibi özellikleri olan resimli çocuk kitaplarında esas unsur resimdir, metin kısmı ise resmi tamamlayan öğedir (Gönen, 1989; Gülpınar, 2010).

Resimli çocuk kitapları; tartışan, sorgulayan, sanata, bilime saygı duyan, duygu ve düşünce bakımından dengeli, kitap okuma kültürü edinmiş duyarlı nesiller yetiştirilmesi sürecinde etkili bir uyaran olmalıdır. Bu sebeple de çocuk ve kitap ilişkisi bağlamında kitapların birtakım özelliklere dayandırılması gerekir;

- Resimli çocuk kitaplarında çocuğun doğasında bulunan içtenlik ile anlatılan dilin doğal yapısı bozulmadan çocukla buluşturulmalıdır.
- Yazar, kurguladığı ve anlattığı olaylarda, çocuklar ile samimi bir ilişki kurabilmeyi başarabilmelidir.
- Resimli çocuk kitapları, çocukların anlamlandıramayacağı ve yaşama yansıtamayacağı sorumluluklar yüklememelidir.
- Resimli çocuk kitaplarında, kavramlar önemli bir yer tuttuğundan anlatım bunu destekleyecek nitelikte olmalı ve Türkçe'nin yapısı, anlatım kuralları, farklı kelime kapasitesi ve imkânları çocuğa hissettirilmelidir.
- Resimli çocuk kitaplarındaki resimler çocukların algılama ve beğeni düzeylerine uygun olmalı, metin görsellerle zenginleştirilmeli; estetik nitelikleri ile de görsel algıları geliştirilmelidir.

- Resimli çocuk kitapları, görsel ve dilsel özellikleri ile çocuğun hem düşünme hem de sanatsal yönünü geliştirici nitelikleri taşıması gerekmektedir.
- Resimli çocuk kitapları, çocuğun ilgi ve gereksinimlerini iyi belirleyici özellikte olmalı, yaşına uygun olarak dizayn edilmeli, yakın çevresinden örneklerin bulunmasına özen göstermeli ve daha da önemlisi çocukla hayat arasında kopmaz bir bağ kurmalıdır.
- Resimli çocuk kitaplarında yazar tarafından sunulan gerçekliği çocuklar, okuduktan sonra kendi gerçekliklerine de dönüştürebilmeli; başka bir deyişle yazarın anlattıkları, çocukların hayat-anlam gerçeğinden uzaklaşmamalıdır.
- Resimli çocuk kitaplarının temel sorumluluğu, çocuklara resmin ve dilin imkânlarıyla kurgulanan yeni yaşantılar sunmak olmalı, fakat sunulan yaşantılardan çıkarımlar yapma sorumluluğuyca çocuğa bırakılmalıdır (Sever, 2010).

Bu özelliklerin ışığında doğaya, insana, yaşama ve hayvanlara sevgiyle yaklaşan; hoşgörülü, çevresi ve kendisi ile barışık, demokrasi kültürünü içselleştiren insanlar yetiştirme konusunda çocuk kitaplarına önemli sorumlulukların düştüğü bilinmelidir.

2.6 Okul Öncesi Dönemde Resimli Çocuk Kitaplarında Aranılacak Nitelikler

Resimli çocuk kitaplarında iç ve dış yapı özellikleri bakımından birtakım niteliklerin bulunması gerekmektedir. Yapılan araştırmalarda, kitabın dış yapı ve iç yapısının niteliği etkilediği görülmüştür.

2.6.1 Dış Yapı Özellikleri

2.6.1.1 Resimleme

Dış yapı öğelerinin en önemli unsurlarından biri resimlemedir. Çocuk kitaplarındaki önemi de aynı ölçüde büyüktür. Bu dönemde çocuk okuma işlevini gerçekleştiremediği için kitapta basit olabilecek masal veya hikâye, arka arkaya birbirini takip eden görsel ve işitsel aktiviteleri çocuğa aktarma işlevinde bulunur. Bazı durumlarda metin yoktur veya sadece sözcükler tektir. Kitapta anlatılan olayı metin aracılığı ile vermesi durumunda metin ile görsellik birbirini tamamlayıcı önemli unsurlar durumundadır (Şirin, 1994).

Resimleme, sanatçının hayal gücünde oluşturduğu ve bunu somuta dönüştürmeyi başarabildiği bir unsurdur. Sanatçı özgün düşünceleriyle farklı bir dünya oluşturduğu gibi aynı zamanda, bir yazarın tasarladığı hayat alıntılarını da somut görünen bir öğeye de dönüştürebilir (Sever, 2010). Çocuk kitaplarının resimlendirme boyutuyla ilgili çalışan ressam, resimlendirme ve dekoratif yönler arasındaki dengeyi kurmak için çalışırlar.

Eğer bu dengeyi doğru bir biçimde kurabilirlerse, resimler konuyu açıklayıcı olacak ve konuyla bütünlük sağlanacaktır. Eğer resimler ile konu arasında bir bütünlük sağlanamazsa, resimlendirme de anlam bakımından kaybolacaktır (Pitz, 1963). Resimli çocuk kitaplarında resimlendirmenin amacı, resmin olması gereken ölçüde olayları ve durumları daha anlaşılır kılmak, imkânlar ölçüsünde metni daha zengin hale getirmek, canlandırmak ve daha geniş boyutlara ulaştırabilmektir. Resimleme, bunların hepsinden de önemlisi çocuğun hayata hazırlanma sürecinde ve yakın çevresi ile kurduğu ilişki kabiliyetlerini de geliştirmelidir (Güleç ve Geçgel, 2015).

2.6.1.2 Boyut

Okul öncesi çocukları için hazırlanan kitapların boyutları birbirlerinden farklılık gösterir. Çok küçük boy minyatür kitaplar ve çok büyük boy kitaplar bulunmaktadır (Güleç ve Geçgel, 2015). Çocuklar farklı boyutlarda olan kitaplardan hoşlanırlar.

Çocukların aynı boyutlardaki kitapları okumaktan hoşlanmadıkları bilinmektedir. Ebatların farklılık göstermesi çocuklara çekici bir özellik gelir (Oğuzkan, 2013). Kitap boyutlarının bir ölçütü olmamalıdır. Boyutlar farklı olduğunda daha ilgi çekici hale gelmektedir. Her zaman standart boyuttaki kitaplardansa farklı ölçütlerdeki kitaplar tercih edilmelidir (Tür ve Turla, 2010).

Gönen (2017)'e göre “Resimli çocuk kitaplarının boyutu, anlatanın ve dinleyenin aynı zamanda rahatça görebilmelerine imkân sağlamak için, iki kucak genişliği olarak tanımlanır. Kitapların boyut konusuna karar verirken, ağırlık ve hacim olarak kolay bir şekilde taşımaya olanak sağlaması gerekir.

Çocuk yayınları hazırlık aşamasındayken, çocuğun gelişim aşamalarının bilinmesi burada da önem taşımaktadır. Fakat belli bir dizi altında yayımlanan kitapların belli boy ve hacme sahip olması, kitap köşesi kuracak çocuklarda düzen duygusu yaratması bakımından önemlidir. Çocuk kitaplarının 16 x 23 cm. büyüklüğünde olması normal bir boyut olarak kabul edilir (Sever, 2010).

2.6.1.3 Kapak ve Ciltleme

Kitap kapağının özellikleri en az içeriği kadar çok önemlidir. Okul öncesi dönemi çocuğu henüz okuyamadığı için gördüğü kitap kapaklarının onda uyandıracığı ilgi ve merak çok önemlidir (Tür ve Turla, 2010). Harms ve Lettow (1989)'a göre kapak, kitabın dayanıklılığını arttıran etmenlerden biridir. Hatta kapak

kitabın reklamını yapan, onu daha da çekici hale getiren bir afiştir (Akt. Güleç ve Geçgel, 2015).

Kitap kapağı, kitabın içeriği ile ilgili mesajlar içererek hazırlanmalıdır. Güzel bir renklendirme ve resimleme çok büyük bir etkidir. Kitabın ismi bütünlükten kopmayacak şekilde doğru ve uygun bir yerde verilmelidir (Tür ve Turla 2010). Ciltleme, kapak ve sayfaları bir araya getirir ve bu dönemde çok önemlidir. Sağlam diyebileceğimiz bir ciltlemenin bezle ya da dikişle yapılması gerekmektedir (Oğuzkan, 2013).

Okul öncesi dönemi çocuğu kitabı hırpalayarak kullanır. Yapılan araştırmalar kitapların büyük oranında tel ciltleme kullanıldığını ortaya koymuştur. Bu tür bir ciltleme yöntemi kitabın sağlamlık niteliğini düşürecek ve kısa zamanda yıpranmasına, sayfalarının birbirinden ayrılmasına neden olacaktır. Yıpranmış ve sayfaları birbirinden ayrılmış kitaplar çocukların kitapla birlikte olma isteğini azaltmanın yanında kitaba vereceği değerin kazanılmasında da olumsuz bir etki yaratacaktır (Sever, 2010).

2.6.1.4 Sayfa Düzenlemesi

Okul öncesi dönem çocuğu için en önemli özelliklerden birisi de sayfa düzenlemesidir. Çocuk metin ile birlikte ona ait olan resmi birlikte görmelidir. Bu çocuğun görsel ve işitsel algılamayı bir bütün olarak algılaması için önemlidir (Tür ve Turla, 2010). Kitabın içeriğinde bulunan resimlemeye ve metine ayrılan orantısal mantık yaş gruplarına göre farklı değişiklikler göstermelidir. İlk kitaplarda sayfanın her yeri resimdir ve görülebilecek uygun bir yere metin yerleştirilmelidir. Bundan bir sonraki aşamada sayfanın 4/1'i metin 4/3 ise resim olmalıdır (Çer, 2016).

Yedi yaşından sonra ise yarı yarıya metin ve resim bulunmalıdır. Okul öncesi dönem için yazılan çocuk kitaplarında resme ne kadar çok yer verilmişse bu iyi bir

özellik olarak düşünölmelidir. Gönen (2017) tarafından çocuk kitapları üzerine yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde kitapların % 77.61'inin çok resimli olduğu ve yıllar itibari ile resme daha çok yer veren kitap sayısının günümüze doğru çoğaldığı belirtilmektedir.

Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında normal aralıklı ya da normalden daha fazla aralıklı satırlarla sıralanmış sayfalar tercih edilmelidir. Çocuk kitaplarında genel olarak sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılması daha doğru olur. Çift sütun olarak düzenlenen sayfalar yerine tek sütunla düzenlenen sayfalar okuyucunun rahatlığı yönünden daha iyidir (Oğuzkan, 2013).

2.6.2 İç Yapı Özellikleri

2.6.2.1 Tema

Tema bir sanat eserde işlenen ana konudur. Bu tema, arkadaş ilişkileri de olabilir cesaret de olabilir (Güleç ve Geçgel, 2015). Bir başka değişle; yazarın eserinde belirtmeye çalıştığı temel görüş ve düşüncelere, gösterdiği temel yönelimlere "tema" denilmektedir (Oğuzkan, 2013). Sadece bir ana konunun ele alınması, çocuklar için hazırlanacak konularda yararlı olacaktır. İşlevsel açısı düşünölüp çok fazla tema işlendiği zaman yazar çocuğa ulaşmakta zorlanacaktır.

Tema basit, anlaşılır ve açık olmalıdır (Tür ve Turla, 2010). İşlenen temanın boş inançlara, yanlış yargılara ve yazgıcılığa götürmemesi de çok büyük önem taşımaktadır. Tema, çocuğu saldırganlık ve çıkarıcılık gibi davranışlara yöneltmemelidir. Yine yapılan en büyük yanlışlıklar arasında, işlenen temada hatasız ve uslu çocuk olma, yetişkinin lafindan çıkmama, yaramazlık yapmanın kötü sonuçları gibi beklentiler olmamalıdır. Ayrıca tema çocuğun kişiliğini bastırmaya yönelik olmamalıdır (Tür ve Turla, 2010).

Çocuklar için hazırlanan kitaplarda olması gereken tema; kişisel ilişkiler, ev ve ailenin yarattığı güven, paylaşma, yardımlaşma gibi konular belirlenmelidir. Bu şekilde belirlenen tema kitabın niteliğinin de yanında, çocuğun yakın çevresinden çıkarımlar yapmasını da kolaylaştıracaktır (Çer, 2016).

2.6.2.2 Konu

Konu, anlatılmak istenilen duygu, düşünce durum ve olaylar bütünüdür (Llosa, 2012). Sever (2010)'e göre ise konu, fikir ve görüşlerini, tasarılarını çocuklarla paylaştığı bir araçtır. Türü ve yazılış amacı ne olursa olsun her yazılı eser bir konu üzerine kurulmak zorundadır. Bir konusu olmayan eser düşünülemez. Çünkü konu, yazarın üzerinde bahsettiği ve hakkında yazı yazdığı olaylar, olgular, devinimler, insan ilişkileri, her türlü insani durumlar, kısacası toplumsal ve doğal çevremizde bulunan her şey yazı konusu olabilir (Özdemir, 2007).

Çocuk kitaplarında konu çok önemlidir. Çocukların günlük ve gerçek yaşantılarına uygun olmayan, onların algılama ve düş güçlerinin üstünde konular, çocukların ilgisini çekmez. Nitelikli bir çocuk kitabının, içinde yaşanan kültürün yargılarının yanı sıra evrensel değerleri de kazandırıcı özellikte olması gerekir. Çocuk kitaplarında seçilen konular, çocuğu düşünmeye yöneltmeli, onları birtakım alışkanlık ve becerileri kazandırmaya yöneltmelidir (Oğuzkan, 2013).

Çocuklar için yazılan yapıtların konusu çocuğun yaşına ve ilgi alanına uygun olmalıdır. Ona heyecan vermeli, sürüklemeli ve merak uyandırmalıdır. Konu yazar tarafından ele alınırken çocuk bir yandan doğru bilgilendirilmeli, onun duyuşsal dünyasını beslemeli ve mizah duygusunu da geliştirmeye yönelik ele alınmalıdır. Kitabın konusu sürekli olarak öğüt veren ve birbirini yineleyen sözcüklerle sürdürülmemelidir. Olayların içinde her çocuk kendine özgü bir düşünce bulmalı, kendine yakın bir kabul ortamı oluşturabilmelidir (Güleryüz, 2006).

2.6.2.3 Kahramanlar

Çocuklar kişilik gelişimlerinde rol model olarak kendilerine yetişkinleri örnek alırlar. Yakın çevresinin de yanında aynı zamanda çocuk kitaplar ve televizyon programlarındaki kahramanlar da çocuk için bir modeldir. Aynı zamanda kahramanlar, çocukların kendilerini özdeşleştirdikleri kişilerdir (Tür ve Turla, 2010). Bunun yanı sıra kahramanların, çocuğun hayal gücüyle ulaşabileceği bazı özelliklerle sunulması, çocuğun kitap üzerinde daha fazla yoğunlaşmasını ve dikkatini çekmesini sağlayacaktır (Oktay, 1994).

Çocuklar kitaplardaki kahramanlarla özdeşleştiği oranda kitapla etkileşim kurabilir. Özellikle de okul öncesi dönem çocuğuna hitap eden türlerde sevdiği hayvanlara yer verilebilir, çevresinden tanıyabileceği varsayımlarda bulunabileceği ve gördüklerini anlamlandırarak özdeşim kurabileceği kahramanlara yer verilebilir (Çer, 2016). Tüm yazılı eserler neye dayanırsa dayansın insansız olamaz.

Durum ve olay, yazınsal tür içerisinde eyleme dönüşmüş bir tür istek, özlem, düş ya da tutkudur. Bundan dolayı durum ve olaylar gibi insanda yazınsal türün değişmez unsurlarından birisidir. Yazınsal eserlerin ana görevi insanı insana tanıtmaktır. Bu tanıtmaya işlemi ya bir olay içerisinde ya da bir durum içerisinde olur. İnsansız bir olay ve durum düşünülmemeyeceği gibi, durum ve olay dışında kalan bir kahraman da düşünülemez (Özdemir, 2007).

2.6.2.4 Dil ve Anlatım

Çocuk kitaplarının çocuğa göreliğini belirleyen en önemli özelliklerden bir dili ve anlatımıdır. Erken dönemlerde kendisine bir yetişkin tarafından anlatılan masallar, fıkralar, fabllar, sorulan bilmeceler, okunan öykü gibi anlatılar, çocuğu anadilinin söz varlığı ile “anlam evreniyle” tanıştırır (Sever, 2010). Bu sebeple, ilk yıllardan itibaren çocuk kitapları, çocukları Türkçenin anlatım gücünü ve söyleyiş

biçimlerini duyumsamalarına, Türkçenin inceliklerini ve yapısını sezinlemelerine imkân sağlamalıdır. Çünkü dil ve anlatım özellikleriyle birlikte çocuğa uygun yazılmış kitaplar, çocukların anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeleri için fırsatlar sunar, çocuğun toplumsal hayat içinde daha doğru iletişim kurmalarına yardımcı olur. Başka bir ifade ile, çocuğun kitap okumaktan hoşlanmasında ve bunu bir sevgiye dönüştürüp kendinde alışkanlık kazandırmasında, kitabın dil ve anlatım özellikleri önemli bir rol üstlenir (Çer, 2016).

Nitelikli çocuk kitapları, çocukların gelişimlerine uygun zengin bir dil çevresini erken dönemden itibaren çocuklara sunar; onların dil bilinci ve duyarlılığını, söz varlığını geliştiren öğretilerdir. Çocukların okuma alışkanlığı kazanımlarında çocukluk zamanlarında karşılarına çıkan kitapların dil özellikleri büyük önem taşımaktadır (Gürmen, 1997).

Bu sebepten dolayıdır ki, çocukların ilk yıllardan itibaren onların dil ve anlam gelişimlerine uygun, Türkçenin anlatım olanaklarını ve güzelliğini yansıtan metinlerle karşılaştırmak gerekmektedir. Çünkü çocuğun birçok yeteneğinin gelişimi anadilinin gelişimine bağlıdır. Anadilini iyi bilen bir çocuk, kavrama ve anlama yeteneği geliştiği için daha hızlı öğrenir (Çer, 2016).

2.7 Resimli Çocuk Kitabı Seçiminin Öğretmenler İçin Önemi

Çocuğun görsel ve yazılı kaynaklar ile iletişiminin kurulması, nitelikli kitaplar aracılığıyla gerçekleşmektedir. Okul öncesi dönemden itibaren kitaplar, çizgi ve renklerden yararlanarak çocukların estetik duygularını geliştiren, ana dillerinin anlatım güzelliklerini gösteren, insan ve hayat arasında bulunan bağlardan kesitler veren araçlardır. Bu dönemden itibaren bu tarz kitapların çocuklara sunulması ile, ilerleyen zamanlarda okuma bilincine sahip olmanın, kültürlü yetişkin bir birey haline gelmenin temelleri atılır. Çocuk kitapları, ileride yaşanacak eğitim yaşamına

çocukların hazır bulunuşluk seviyelerini arttırıcı, özgün çalışmalara yöneltici özelliklere sahip olmalı, çocuğun parçası olduğu çevrenin niteliklerini de yansıtmalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2016).

Çocuk kitapları zengin bir çevrenin öğelerinden biridir. Çocuğun tüm gelişim alanlarında göz ardı edilemez bir katkısı olan bu kitapların çocuklar tarafından gerekli ilgiyi görebilmesi adına, çocukların merak ettikleri konuları göz ardı etmemesi gerekir. Çocukların tüm gelişim alanlarına hitap eden konuların ait olduğu kitapları daha fazla bir dikkatle dinledikleri, okudukları ayrıca bu tür kitaplardan daha fazla etkilendikleri gözlemlenmiştir. Çocukların ilgi alanlarına hitap eden olaylar, kitap çeşitleri ve ilgi alanlarında kitapların oynadıkları roller yaş grubuna göre farklılıklar içermektedir (Yalçın ve Aytaş, 2016).

Öğretmenlik mesleği başka meslek alanlarına göre soyut içeriklerin yoğun olması nedeni ile zordur. Bu zorluklardan bir tanesi de çocuklara seçilecek kitaplardır. Özellikle ilk altı yılda nerdeyse çocuğun bütün kişilik özelliklerin oluştuğunu aklımıza getirirsek ve bu kişilik gelişiminde resimli çocuk kitaplarının öneminin çok büyük olduğunu düşünürsek, çocuğun doğru kitaplarla doğru yöntem aracılığıyla buluşması için, öğretmenin resimli çocuk kitapları ile ilgili teknik bilgileri ayrıntılı bir biçimde anlamış ve bu bilgileri pratiğe dökmeye dönük şekilde içselleştirmesi gerekir (Şahin, 2005).

Okul öncesi öğretmenin, kişiyi hayata hazırlayan değil de, hayatın içeriğini çocuğa yansıtan ve eğitim hayatında buna göre yapılandıran bir birey olarak kabul edilmesi gerekir (Şahin, 2005). Bu aynı zamanda yaşamı çocuğa sunan çocuk kitaplarıyla da gerçekleşmektedir. Öğretmenin, çocuk kitabı seçerken dikkat edeceği kritik önceliklerden biri gelişimsel özelliklerinin yanında, seçilecek çocuk

kitaplarının gelişimsel, içerik ve biçimsel açıdan gerekli ölçütlere uygun olup olmadığını da bilmesi gerekmektedir.

2.8 Alanyazında İlgili Araştırmalar

2.8.1 Yurt Dışında Yürütülen Çalışmalar

Sonnenschein ve Munsterman (2002), beş yaşında olan çocukların ev ortamında, okuma etkileşimlerinin okuma motivasyonları üzerindeki etkisini ve ilk senelerdeki okuryazarlık gelişimini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda okuma etkileşiminin, hikâye kitaplarıyla aynı doğrultuda olduğu ve okuma sıklığının ise, okuma yeteneğini etkileyen en önemli olgu olduğu görülmüştür.

Purcell (2016), “Işığı Görmek” ‘Resimli Çocuk Kitaplarında Bilişsel Yaklaşımın Metaforik İncelenmesi’ isimli çalışmasında, hem sofistike estetik objeler hem de edebi metinler gibi resimli çocuk kitaplarının değerleri ve ideolojiyi çocuklara nasıl aktarıldığını eleştirel bir şekilde incelemek için ideal bir yer oluşturduğunu ortaya koymuştur. Çocuk okuyucunun resimli bir kitap okuma sürecinden nasıl etkilenebileceği ve dünyayla ilgili duygusal ve potansiyel olarak yeni bakış açılarını nasıl kazanabileceği konusu araştırmanın amaçlarındandır. Çocuklar için üretilen dört resimli kitaptan örnekler alınmış ve metaforun resimli çocuk kitapları üzerinde yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmedeki rolünü incelemek amacıyla çözümlenmiştir. Çocuklarla görsel metafor veya metaforik ifade hakkında konuşmak, onları daha iyi anlama ve fikirlerin ifade edilmesi için kavramsal bir çerçeve sağlayan dil ve düşünceden etkilenmelerini sağlamaktadır. Yapılan çalışma sonucunda, metaforik anlatımın resimli çocuk kitaplarının işlevselliğini incelemek, okuma sürecinin çocukları nasıl etkilediğini ve yaşamlarını nasıl zenginleştirdiğini anlamamız için bize daha fazla bilgi sunduğunu ortaya koymaktadır.

2.8.2 Türkiye ve KKTC’de Yürütülen Çalışmalar

Gönen’in (1979), anaokuluna giden 5-6 yaş çocuklarının seçilmiş olan resimli öykü kitapları hakkındaki beğenilerini incelediği çalışmasında, 5-6 yaş grubu çocuklarının iyi özelliklere sahip olan kitapları iyi olmayanlardan daha çok beğendikleri ve kötü kitapları istemediklerini belirlemişlerdir. Ayrıca çocukların, okunan kitapların içerik özelliklerini resimlendirmeden daha çok beğendiklerini saptamıştır.

Gönen (1988) tarafından yapılan çalışmada, resimli kitaplar ile yapılan eğitimin 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda resimli kitaplar ile yapılan eğitimin 4-5 yaş çocuklarının ifade edici ve alıcı dil gelişimlerinde, kelime dağarcığında önemli ilerlemeler yaşanmasına yardımcı olduğu görülmüştür.

Akın (1998) tarafından yapılan, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk kitaplarına karşı davranış ve tutumlarının incelendiği bir çalışmanın sonucunda, öğretmenlerin çocuk kitaplarıyla ilgili bilgiye sahip oldukları ve bu konuya bilinçli olarak yaklaştıkları belirlenmiştir. Eğitimcilerin çoğunluğunun, kitap seçiminde, kitapların kullanımında, kitap okumaya hazırlanmada ve çocuklara sunumunda dikkat edilmesi gereken özellikleri göz önüne aldıkları tespit edilmiştir.

Işıtan’nın (2005) yaptığı “Resimli Çocuk Kitaplarının Benlik Kavramıyla İlgili Konuları İçermesi Yönünden İncelenmesi” adlı çalışmada; çocuk kitabının önemi ve kitaplarda bulunan türler, paylaşılan edebiyatta çocuk, resimli çocuk kitapları, resimli kitaplarda çocukların gelişim alanları ile benlik algılarını araştırmıştır. Yur dışında bulunan yazarlar tarafından esere dönüştürülen edebi metinler ve daha önce yapılan benzer çalışmaların bir bütünüyle araştırmanın yapısal bölümü meydana gelmiştir. Bu araştırmada, Türkiye’de bastırılmış yabancı yazarlı

eserler ile yerli yazarlar tarafından kitaba dönüştürülen eserlerin benlik algılarına yönelik bir mesaj içerip içermediğinin analizi yapılmıştır. 1980 ve 2003 yıllarını kapsayarak matbaadan çıkmış olan ayrıca da içeriği öykü niteliği taşıyan ve özel koleksiyonlarda, piyasada olan kitapların içeriğinde bulunan benlik algılarına bakılarak incelemiştir seçkisiz örnekleme metodu kullanılarak belirlenmiştir; 45 çeviri, 195 de yerli kitaptan oluşmak üzere toplam 250 çocuk kitabı örneklem boyutunu belirlenmiştir. Araştırmanın sonucunda ulaşılan bulgular doğrultusunda; konunun kapsayıcı yönü ele alındığında en fazla metne dökülen konuların mutluluk, doyum olgunluğu, çevresel ilişkiler ve akran olduğu, az rastlanılan ise fiziksel görünüm ve akademik durum olarak görüldüğü sonucuna varılmıştır. Bunun sonucu ise; Türkiye’de basımı gerçekleştirilen ve Türkçe içeriğe sahip çocuk kitapları benlik kazanımlarını yapısında bulundurmamaktadır. İhtimaller yolu ile çıkılan bu araştırmada varsayım gerçekleşmiş, resimli çocuk kitaplarının benlik ile alakalı akran ve çevre ilişkileri kapsam konusu dışında hiçbir başlıkta yeterli sayıda kitap bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Gürsoy’un (2008)’ yaptığı “Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Masal Kitaplarındaki İllüstrasyonların İncelenmesi” isimli çalışma da MEB’e bağlı okul öncesi kurumlarında bulunan kitaplardaki illüstrasyonların çocuğa göreliği uzmanların belirttiği görüşler tarafından belli ölçütler oluşturularak açıklanmaya çalışılmıştır. Anket, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Verilen cevaplar ışığında konunun doğru resimlenmesi, kapak illüstrasyonu, figür mekân ilişkisi, illüstrasyonların çocuğun yaş seviyesine uygunluğu, illüstrasyonların dikkat çekiciliği, renklerin çocuğun ilgisini çekecek yönde kullanımı, öge geçişleri ve oran-orantı, metnin teması ile uyumluluğu bakımından bazı yönleriyle uyumluluk içerisinde olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışma için yapılacak öneriler şu

şekildedir; hazırlanan kitap kapağı illüstrasyonlarına daha fazla önem verilerek daha ilgili nitelikte hazırlanmasına dikkat edilmesi, renklerin çocukların ilgisini çekecek şekilde kullanılması, karakterlerin hareketlerinin doğru yansıtılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Saçkesen'in (2008) çalıştığı "Çocuk Kitapları Seçiminde Anne Babaların ve Okul Öncesi Öğretmenlerin Görüşlerinin İncelenmesi" isimli çalışmada; okul öncesi öğretmenlerinin ve anne babaların çocuk kitaplarını seçerken kullandıkları ölçütlerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Uzman görüşü yapıldıktan sonra geçerlilik ve güvenilirlik yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak ise anket uygulanmıştır. Öneride ise; okul öncesi öğretmenleri ve ailelerle kütüphane gezileri düzenlenebileceği, öğretmenlerin ve okul müdürlerinin bu konuda ilgili ve daha araştırmacı olmaları gerektiği, kullanılan kitapların okullar arası değiştirilebileceği, aileler arası kitap alışverişi yapılabileceği sonucu ortaya çıkmıştır.

Demir ve Bağdaş (2016)'ın yürüttükleri çalışmada okul öncesi öğretmenleri, öyküleri sürükleyici yazılar, olağan dışı yazılar, hayal ürünleri, çocukların ufkunu genişleten yazılar şeklinde ifade etmiştir. Bu tarz bir çeşitliliğin bulunmasında hem aldıkları eğitim hem de iş yaşamında geliştirilen bakış açısının rolü vardır. Okul öncesi öğretmenlerin pek çoğu hikaye anlatırken resim kartları, kukla oynatma, okuma, hikaye tamamlama, dramatizasyonla seslendirme ve anlatım teknikleri kullanmaktadır. Okul öncesi öğretmenlerin hikaye kitaplarında daha çok kahramanlara, anlatım biçimine, içerdiği mesaja, üsluba ve dile dikkat ettikleri görülmüştür.

Ulutaş (2017) tarafından yapılan, okul öncesi öğretmenlerinin resimli çocuk kitaplarında bulunan resimlerin çocuğa uygun olup olmadığı konusundaki görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bir çalışmada, resim ve içerik uyumuyla ilgili görüşlerin farklı

olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin çoğu, resimlerin içeriği açık bir şekilde ortaya koyduğunu, resmin, içeriği ayrıntılarıyla vurguladığını, içerik ile alakalı, anlaşılır ve açık olduğunu belirtmiş; ayrıca resimlerin canlı olduğunu, sanatsal yanının ağır bastığını, estetik kaygının ön planda tutulduğunu, sanatsal değerin resimlere yansıtıldığını söylemiştir. Bunun yanında katılımcılar, resimlerin yalnız başına çocuklara istenilen bir mesajı verebildiğini, konuyu aktarmak için yeterli olduğunu, resim yolu ile çocukların konu hakkında açıklama yapabildiğini belirtmiştir.

Bölüm 3

YÖNTEM

Yöntem bölümünde; araştırma modeli, araştırmanın evreni ve örneklem, veri toplama aracı ve verilerin analizine ait bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Gerçekleştirilen bu araştırma taşıdığı amaç ve bu amaca uygun olarak izlenen tarama yöntemi ile toplanan verilerin niteliği açısından betimsel bir çalışmadır. Araştırmada elde edilen verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmada mevcut durumu tespit etme amaçlandığından tarama modeline başvurulmuştur.

Tarama modelleri, geçmişte veya günümüzde var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan şey, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2016).

Bu çalışmada da okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin, 3-6 yaş çocuğuna kitap seçerken dikkate aldıkları ölçütlerin belirlenmesi amacıyla anket formu uygulanmış ve elde edilen bulgular mevcut durumu anlamak ve açıklamak amacıyla analiz edilerek yorumlanmıştır.

3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2017-2018 yılında, Lefkoşa, Gazimağusa ve Girne ilçelerinde bulunan KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığına bağlı, devlet ve özel

okulların anasınıfları ile yerel yönetimlerce işletilen anaokullarında görev yapmakta olan toplam 582 okul öncesi öğretmeni oluşturmuştur.

Araştırmanın örneklemini ise, 3-6 yaş grubunda görev yapan ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 181 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada veriler, 2017-2018 eğitim öğretim yılının güz ve bahar döneminde toplanmıştır. Araştırma yapılacak olan okullara, araştırma hakkında bilgi verilmiş ve katılmayı kabul eden öğretmenlere anket formu uygulanmıştır.

Bu kapsamda öncelikle Gazimağusadan; Düş Bahçesi Anaokulu, Fatma Bal Anaokulu, Susam Sokağı Çocuk Evi, Kinder Garden Anaokulu, Küçük Adımlar Anaokulu, Miniland Anaokulu, Papatya Anaokulu, Mavi Pembem Anaokulu, Kıbrıs Final Okulları, Neo Kids Anaokulu, Kır Çiçekleri Anaokulu olmak üzere toplam 12 özel anaokulundan toplam 35 anket formu toplanmıştır. Yine Gazimağusa'dan; Polatpaşa İlkokulu, Alasya Vakıf Anaokulu, Şehit Osman Ahmet İlkokulu, Dr. Fazıl Küçük İlkokulu, Dörtüol İlkokulu, Tatlısu İlkokulu, Alaniçi İlkokulu, Yeni Boğaziçi İlkokulu ve Vadili ilkokulu olmak üzere 9 devlet okulundan ise toplam 26 anket formu toplanmıştır. Gazimağusadan toplanan anket formlarının toplam sayısı 61'dir.

Bir sonraki veri toplama işlemi Lefkoşa'da yapılmıştır. Bu kapsamda Lefkoşa'dan; Can Yuva Anaokulu, Atmosfer Eğitim Merkezi, Neşem Yuvam Anaokulu, Minik Dâhiler Eğitim Merkezi, S.O.S Çocuk Köyü, Mavi Elma Eğitim Merkezi, Green Flipper, Uçan Balon Eğitim Merkezi ve Yakın Doğu Anaokulu olmak üzere 9 özel okul öncesi eğitim kurumundan toplam 28 anket formu toplanmıştır. Yine Lefkoşa'dan; Yeni Yüzyıl Anaokulu, Gaziköy Anaokulu, Gülenyüzler Anaokulu, Fazıl Plümer Anaokulu, Gönyeli Fazıl Plümer, Yeni Cami Anaokulu, Lefkoşa Vakıf Anaokulu, Değirmenlik Anaokulu, Haspolat İlkokulu ve Şehit Mehmet Eray İlkokulu olmak üzere 10 devlete bağlı okul öncesi kurumundan

toplam 25 anket formu toplanmıştır. Lefkoşa'dan toplanan anket formlarının toplam sayısı 53'dir.

Son olarak Girne'de veri toplama işlemi yapılmıştır. Bu kapsamda Girne'den; Happy Land Junior, Colorland Prep School, Deniz Kabuğu Okul Öncesi, Münevver Bindayı, Tırtıl Oyun Eğitim Merkezi, Mehmet Kamburoğlu, Kar Taneleri Eğitim Merkezi ve The American Nursery School olmak üzere 8 özel okul öncesi kurumundan toplam 35 anket formu toplanmıştır. Yine Girne'den; Girne Maarif Anaokulu, Karakum Anaokulu, Lapta Anaokulu, Osman Türkay Anaokulu, Alsancak İlkokulu, Dikmen İlkokulu, Esentepe İlkokulu ve Karaoğlanoğlu İlkokulu olmak üzere 8 devlete bağlı okul öncesi kurumundan toplam 25 anket formu toplanmıştır. Girne'den toplanan anket formlarının toplam sayısı 60'dır.

55 okula toplam 250 form dağıtılmıştır. Gönüllü olarak araştırmayı kabul eden; 5 erkek 176 kadın olmak üzere toplam 181 öğretmenden geri dönüt alınmış ve toplanan anket formları kontrol edilip tasniflendikten sonra analizler gerçekleştirilmiştir.

3.3 Veri Toplama Aracı

Araştırma verilerinin toplanması için; Saçkesen (2008) tarafından okul öncesi öğretmenleri için geliştirilen “Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği ” adlı likert tipi ölçek kullanılmıştır. Uygulama öncesinde ölçek sahiplerinden uygulama için gerekli izinler alınmıştır (EK 2). Öğretmenlerden ölçek uygulanmadan bir gün önce izin alınmış ve birebir görüşülerek ölçeği doldurmaları sağlanmıştır. Veriler toplandıktan sonra SPSS programında veriler analiz edilerek ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır.

Bu uygulama sonunda ölçeğin güvenilirliği ve geçerliliği ile ilgili şunlar söylenebilir; Bu çalışma için ölçeğin geçerliğini tespit etmek amacıyla faktör analizi

yapılmasına karar verilmiştir. Ölçeğin öncelikli olarak, faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Barlett testi yapılmıştır. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun .60 ve daha üstü, Barlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir. Bu çalışma sonucunda KMO testi sonucu .72, Barlett küresellik testi de ($P<0.01$) anlamlı bulunmuş ve ölçeğe açımlayıcı faktör analizi yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Saçkesen (2008) tarafından yapılan faktör analizi sonrasında, ölçeğin birinci faktörünün 6 maddeden (3,5,7,9,10,11), ikinci faktörünün 8 maddeden (1,2,4,6,8,14,16,19), üçüncü faktörünün 7 maddeden (12,13,15,17,18,20,21) oluştuğu belirlenmiştir.

Saçkesen (2008) tarafından faktörlere maddelerin içerikleri dikkate alınarak isim vermeye çalışılmıştır. İlk faktörde yer alan maddelerin tümünün tasarım ile ilgili olduğu dikkate alınarak bu faktöre “Kitap Fiziksel özellikler” ismi verilmiştir. İkinci faktörde yer alan maddeler içyapı özellikleri ile ilgilidir. Bu nedenle ikinci faktöre “İçerik (Konu ve tema)” ismi verilmiştir. Üçüncü faktöre ise “İçerik (dil ve karakter)” ismi verilmiştir.

Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği 5’li Likert türü bir ölçeme aracıdır.

Ölçek formunda şu seçenekler yer almaktadır;

-Tamamen Katılıyorum(5)

- Katılıyorum(4)

- Kararsızım(3)

- Katılmıyorum(2)

- Hiç Katılmıyorum(1)

“Okul Öncesi Öğretmeninin Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği”nden alınabilecek en yüksek puan 105, en düşük puan 21 puandır.

Çalışmada ayrıca katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ilgili bilgi toplamak amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu; Cinsiyet, mezun olunan üniversite, mezun olunan bölüm, lisansüstü eğitim alma durumu, meslekteki kıdem yılı, çalışılan yaş grubu, çalışılan kurum, öğrenci sayısı, çocuk edebiyatı ile ilgili eğitim ve seminer alma durumu, kitaplık köşesine alınan kitaplarda kimlerin karar verdiği, okula hangi sıklıkla kitap alındığı, kitaplığın kaynağını oluşturan unsurlar, kitaplık köşesinin değişme sıklığı, seçilen kitaplardaki en önemli unsur, çocukların yaşına uygun kitap seçebilme yeterliliği, çocukların gelişimlerine uygun kitap seçebilme konusunda ihtiyaç duydukları eğitim, sorularıyla toplam 17 maddeden oluşmaktadır.

3.4 Verilerin Analizi

Soru formları içinde ölçekler aracılığıyla elde edilen birincil araştırma verisi ile analizler öncesinde SPSS 23.00 kullanılarak hangi analiz türlerinin kullanılacağına karar vermek üzere normallik testleri yapılmıştır. Bu kapsamda kullanılan ölçeğe ilişkin Basıklık (Kurtosis) ve Çarpıklık (Skewness) testleri gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin Basıklık değeri $.012 \pm .359$ ve çarpıklık değeri $.281 \pm .181$ olarak belirlenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması verilerin normal dağıldığını göstermektedir (Sposito ve diğ., 1983). Literatürdeki bu bilgilerden yola çıkarak tüm alt ölçekler için verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir. Bu doğrultuda bağımsız ikili grupların karşılaştırılmasında t-test, üç ve daha fazla bağımsız grupların karşılaştırılmasında ise ANOVA ile birlikte Post-Hoc testlerinden Tukey Test kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında, %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Bölüm 4

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, okul öncesi öğretmenlerinin Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının; cinsiyet, lisansüstü eğitim alma durumu, çocuk edebiyatı ile ilgili eğitim alma durumu, çocuğun yaşına uygun kitap seçebilme durumu ile uygun kitap konusunda eğitime ihtiyaç duyma değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını görmek için yapılan t-testleri ve ardından okul öncesi öğretmenlerinin; yaş, mezun olunan üniversite, mezun olunan bölüm, meslekteki kıdem yılı, çalışılan yaş grubu ve sınıftaki öğrenci sayısı değişkenlerine göre yapılan ANOVA testleri ve sonuçları sunulacaktır.

Tablo 4.1: Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının cinsiyete göre t–testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	ss	Sd	t	p
Kadın	176	46.438	8.597	179	.164	.831
Erkek	5	45.800	6.140			

Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının cinsiyetleri açısından incelenmesi ile ilgili sonuçlar Tablo 4.1’de görülmektedir. Kadınların puan ortalamaları ($\bar{X}$ =46.438) erkeklerden ($\bar{X}$ =45.800) daha yüksektir ancak katılımcıların puan ortalamaları arasındaki farklılık istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t(179)=.164$, $p>.05$).

Tablo 4.2: Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının lisansüstü eğitim alma durumuna göre t–testi sonuçları

Lisansüstü Eğitim	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Yapan	16	43.938	9.198	179	-1.221	.270
Yapmayan	165	46.660	8.450			

Katılımcıların lisansüstü eğitim alma durumlarına göre Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının incelenmesi ile ilgili sonuçlar Tablo 4.2’de görülmektedir. Yüksek lisans yapan öğretmenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}$ =43.938) yüksek lisans yapmayan öğretmenlerin puanından ($\bar{X}$ =46.660) daha yüksektir ancak katılımcıların puan ortalamaları arasında lisansüstü eğitim yapma durumuna göre istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t(179)=-1.221, p>.05$).

Tablo 4.3: Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının çocuk edebiyatı ile ilgili eğitim alma durumuna göre t–testi sonuçları

Çocuk Edebiyatı ile İlgili Eğitim Alma Durumu	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Evet	44	42.250	9.043			
Hayır	137	47.759	7.934	179	-3.871	.001

Çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının, katılımcıların çocuk edebiyatı ile ilgili herhangi bir eğitim alıp almadıklarına göre incelenmesine ilişkin sonuçlara Tablo 4.3’te yer verilmiştir. Çocuk edebiyatı konusunda herhangi bir eğitim almamış olan katılımcıların sayısının daha fazla olduğu ve bu katılımcıların puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =47.759), eğitim almış olduğunu belirten katılımcılara oranla ($\bar{X}$ =42.250) belirgin düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların puan ortalamaları arasında eğitim alma durumuna bağlı olarak ortaya çıkan farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t(179)=-3.871, p<.01$).

Tablo 4.4: Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının yaşa uygun kitap seçebilme konusunda kendini ne ölçüde yeterli algıladığına göre t–testi sonuçları

Yeterlilik Düzeyi	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Biraz Yeterli	65	48.692	7.943	179	2.732	.006
Çok Yeterli	116	45.146	8.611			

Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçme Kriterleri Ölçeği Puanlarının kendilerini yaşa uygun kitap seçimi konusunda hangi ölçüde yeterli algıladıklarına göre dağılımı Tablo 4.4’te yer verilmiştir. Çocukların yaşına uygun kitap seçebilme konusunda kendini biraz yeterli bulan katılımcıların sayısının daha az olduğu ve bu katılımcıların puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =48.692), kendini çok yeterli bulan katılımcılara oranla ($\bar{X}$ =45.146) belirgin düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların puan ortalamaları arasında görülen bu farklılaşma istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($t(179)= 2.732, p<.05$).

Tablo 4.5: Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının uygun kitap seçimi konusunda eğitime ihtiyaç duyma durumuna göre t–testi sonuçları

Eğitime İhtiyaç Durumu	N	$\bar{X}$	ss	Sd	t	p
Yok	121	45.860	8.312	179	-1.258	.222
Biraz	60	47.550	8.909			

Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği Puanlarının, katılımcıların uygun kitap seçimi konusunda eğitime ihtiyaç duyma durumuna göre incelenmesine ilişkin sonuçlara Tablo 4.5’te yer verilmiştir. Eğitime ihtiyaç duymayan katılımcıların puan ortalamalarının ($\bar{X}$ =45.860), ihtiyacı olduğunu belirten katılımcıların puan ortalamasına oranla ($\bar{X}$ =47.550) daha düşük olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitime gereksinim duyma durumlarına göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t(179)= -1.258, p>.05$).

Tablo 4.6: Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının yaşlarına göre ANOVA testi sonuçları

Yaş	N	$\bar{X}$	ss	F	p
22-25	39	48.282	7.222	2.047	.109
26-35	91	46.308	9.277		
36-45	40	46.300	7.545		
46-55	11	41.182	8.376		

Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının, katılımcıların yaş durumuna göre incelenmesine ilişkin sonuçlara Tablo 4.6'da yer verilmiştir. Katılımcıların çocuk edebiyatı seçimi konusunda yaş durumlarına göre dağılımları incelendiğinde; 22-25 yaş aralığındaki öğretmenlerin ($N=39$) ortalaması ($\bar{X}=48.282$), 26-35 yaş aralığındaki öğretmenlerin ($N=91$) ortalaması ($\bar{X}=46.308$), 36-45 yaş aralığındaki öğretmenlerin ($N=40$) ortalaması ($\bar{X}=46.300$) ve 46-55 yaş aralığındaki öğretmenlerin ($N=11$) ortalaması ($\bar{X}=41.182$)'dir. Katılımcıların puan ortalamaları arasında yaşa bağlı olarak ortaya çıkan farklılık istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur ($F_{(3,157)}=2.047, p> .05$).

Tablo 4.7: Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının mezun olunan üniversite durumuna göre ANOVA testi sonuçları

Mezun Olunan Üniversite	N	$\bar{X}$	Ss	F	p	Fark
Atatürk Öğretmen Akademisi ¹	90	50.078	7.597	20.473	.000	1>2
KKTC'deki Vakıf/Özel Üniversite ²	60	45.001	7.015			1>3
Yurt Dışında Devlet Üniversitesi ³	8	41.750	8.102			1>4
Yurt Dışında Özel Üniversite ⁴	23	37.391	7.082			2>4

Tablo 4.7'de Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının mezun olunan üniversite durumuna göre dağılımları verilmiştir. Katılımcıların çocuk edebiyatı seçimi konusunda durumları mezun olunan üniversite durumuna göre dağılımları incelendiğinde, Atatürk Öğretmen Akademisi ($N=90$) ortalaması

($\bar{X}$ =50.078), KKTC'deki vakıf/özel üniversite ($N=60$) ortalaması ($\bar{X}$ =45.017), yurt dışında devlet üniversitesi ($N=8$) ortalaması ($\bar{X}$ =41.082) ve yurt dışında özel üniversite ($N=23$) ortalaması ($\bar{X}$ =37.391)'dir. Mezun olunan okul yönünden çocuk kitabı seçim ölçütleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüştür ($F_{(3,157)}=20.473$, $p<.05$) Farkın kaynağını belirlemek için gerçekleştirilen Tukey testine göre, Atatürk Öğretmen Akademisi mezunlarının ortalaması; KKTC'deki vakıf/özel üniversite, yurt dışında devlet üniversitesi, yurt dışında özel üniversite mezunlarının ortalamalarından anlamlı bir şekilde yüksektir. Benzer biçimde KKTC'deki vakıf/özel üniversite mezunlarının ortalaması da yurt dışında özel üniversite mezunlarının ortalamalarından anlamlı bir şekilde yüksektir.

Tablo 4.8: Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının mezun olunan bölüme göre ANOVA testi sonuçları

Mezun Olunan Bölüm	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark
Okul Öncesi Öğretmenliği ¹	100	48.160	8.604	6.663	.002	1>3
Sınıf Öğretmenliği ²	53	45.509	7.374			
Diğer ³	28	41.929	8.649			

Tablo 4.8'de katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının mezun olunan bölüm durumuna göre dağılımları verilmiştir. Katılımcıların çocuk kitabı seçimi konusunda mezun olunan bölüm durumuna göre dağılımları incelendiğinde, okul öncesi öğretmenliği bölümü ($N=100$) ortalaması ($\bar{X}$ =48.160), sınıf öğretmenliği bölümü ($N=53$) ortalaması ($\bar{X}$ =45.509) ve diğer bölümlerden mezun olanların ($N=28$) ortalaması ($\bar{X}$ =41.929)'dir. Mezun olunan bölüme göre çocuk kitabı seçim ölçütleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3,157)}=6.663$, $p<.01$). Farkın kaynağını belirlemek için yapılan Tukey testine göre,

okul öncesi öğretmenliği mezunlarının ortalaması, diğer bölümlerden mezun olanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksektir.

Tablo 4.9: Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının meslekteki kıdem yılı durumuna göre ANOVA testi sonuçları

Meslekteki Kıdem Yılı	N	$\bar{X}$	Ss	F	p
1-5	65	45.923	7.557		
6-10	63	47.857	9.546	1.738	.161
11-19	36	44.111	7.851		
20-24	17	47.882	8.845		

Tablo 4.9’da katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının meslekteki kıdem yılı durumuna göre dağılımları verilmiştir. Katılımcıların çocuk kitabı seçimi konusunda mezun olunan bölüm durumuna göre dağılımları incelendiğinde, meslekteki kıdem durumuna göre yılı *1-5 yıl* arasında olanların ($N=65$) ortalaması ($\bar{X}=45.923$), *6-10 yıl* arasında olanların ($N=63$), ortalaması ($\bar{X}=47.857$), *11-19 yıl* arasında olanların ($N=36$) ortalaması ($\bar{X}=44.111$), *20-24 yıl* arasında olanların ($N=17$) ortalaması ($\bar{X}=47.882$)’dir. Mesleki kıdem yılı yönünden öğretmenlerin çocuk kitabı seçim ölçütleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($F_{(3,157)}=1.738, p>.05$).

Tablo 4.10: Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği puanlarının çalıştıkları yaş grubuna göre ANOVA testi sonuçları

Çalışılan Yaş Grubu	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark
3-4 yaş ¹	50	46.620	7.933			
4-5 yaş ²	43	43.814	7.525	2.773	.043	2>3
5-6 yaş ³	55	48.673	10.101			
Diğer	33	45.758	6.910			

Tablo 4.10’da katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının çalışılan yaş grubuna göre dağılımları verilmiştir. Katılımcıların çocuk kitabı seçimi

konusunda çalışılan yaş grubuna göre dağılımları incelendiğinde, 3-4 yaş grubunun öğretmenlerinin ($N=50$) ortalaması ($\bar{X}=46.620$), 4-5 yaş grubu öğretmenlerinin ($N=43$) ortalaması ($\bar{X}=43.814$), 5-6 yaş grubu öğretmenlerinin ($N=55$) ortalaması ($\bar{X}=48.673$) ve diğer yaş grubu öğretmenlerinin ($N=33$) ortalaması ($\bar{X}=45.758$)'dir. Çalışılan yaş grubuna göre öğretmenlerin çocuk kitabı seçimleri istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($F_{(3,157)}=2.773$, $p<.05$) . Buna göre 4-5 yaş grubuyla çalışan öğretmenlerin ortalaması, 5-6 yaş grubuyla çalışan öğretmenlerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Tablo 4.11: Katılımcıların Çocuk Kitabı Seçim Kriterleri Ölçeği Puanlarının Sınıftaki Öğrenci Sayısına göre ANOVA testi sonuçları

Sınıftaki Öğrenci Sayısı	N	$\bar{X}$	ss	F	p	Fark
1-10 öğrenci ¹	15	43.800	7.282			4>2
11-15 öğrenci ²	45	42.511	8.347			4>3
16-20 öğrenci ³	55	44.873	7.013	11.156	.000	5>1
21-25 öğrenci ⁴	54	49.870	7.845			5>2
26 ve üzeri öğrenci ⁵	12	55.917	8.062			5>3

Tablo 4.11'de katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının sınıftaki öğrenci sayısı durumuna göre dağılımları verilmiştir. Katılımcıların çocuk edebiyatı seçimi konusunda çalışılan sınıftaki öğrenci sayısının durumuna göre dağılımları incelendiğinde, 1-10 öğrencisi olan öğretmenlerin ($N=15$) ortalaması ($\bar{X}=43.800$), 11-15 öğrencisi olan öğretmenlerin ($N=45$) ortalaması ($\bar{X}=42.511$), 16-20 öğrencisi olan öğretmenlerin ($N=55$) ortalaması ($\bar{X}=44.873$), 21-25 öğrencisi olan öğretmenlerin ($N=54$) ortalaması ($\bar{X}=49.870$) ve 25'ten fazla öğrencisi olan öğretmenlerin ($N=12$) ortalaması ($\bar{X}=55.917$)'dir. Öğretmenlerin sınıfındaki öğrenci sayısına göre çocuk kitapları seçim ölçütleri anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($F_{(4,156)}=11.156$, $p<.05$). Farkın kaynağını belirlemek için yapılan Tukey testinin

sonuçlarına göre; 21-25 ğrencisi olanların ortalaması 11-15 ğrencisi ve 16-20 ğrencisi olanlardan; 26'dan fazla ğrencisi olanların ortalaması ise 1-10 ğrencisi, 11-15 ğrencisi ve 16-20 ğrencisi olanlardan anlamlı bir şekilde yüksektir.

Bölüm 5

TARTIŞMA

Bu bölümde, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk kitabı seçerken dikkate aldıkları ölçütlerin cinsiyet, lisansüstü eğitim alma durumu, çocuk edebiyatı ile ilgili eğitim alma durumu, yaşa uygun kitap seçebilme konusunda kendini yeterli görme durumu, uygun kitap seçimi konusunda eğitime ihtiyaç duyma durumu, yaş, mezun olunan üniversite, mezun olunan bölüm, mesleki kıdem, çalışılan yaş grubu, sınıftaki öğrenci sayısı değişkenleri açısından farklılaşmasını değerlendiren araştırma bulgularının tartışmasına yer verilmiştir.

5.1 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmen Cinsiyetine Göre Farklılaşması

Çalışmamız da öğretmenlerin cinsiyetlerine göre çocuk kitabı seçim kriterlerinin farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Alanyazında benzer çalışmalar incelendiğinde; çocuk kitabı seçiminde öğretmen cinsiyetinin rolünü değerlendiren herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte okul öncesi dönem çocuk kitapları ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda sıklıkla üzerinde durulan konu, hazırlanan kitabın toplumsal cinsiyet rollerinden arındırılmış olması gerekliliğidir. Kitaplardaki karakterler erkek ve kadının basmakalıp oluşturulmuş roller haricinde eşit bir bakış açısıyla veya toplumsal cinsiyetten arındırılmış olarak sunulmalıdır (Çer, 2017). Ancak ödüllü kitaplar üzerinde yapılan birçok araştırmada kadın karakterlerin daha edilgen, önemsiz, belirsiz, değersiz ve sınırlandırılmış roller ile ilişkilendirildiğini, daha çok

duygusal, şefkatli, anlayışlı, hassas ve ev sınırlarında bulunan bireyler olarak betimlendiğini gösterirken; erkek karakterlerde serüven severlik, girişkenlik, yarışmacılık, iddiacılık, başarı ve özgürlük dikkat çekmektedir (Clark, Guilmain, Saucier ve Tavarez, 2003; Hamilton, Anderson, Broaddus ve Young, 2006; Crisp ve Hiller, 2011; Evans ve Davies, 2000; Çer, 2017). Elde edilen bu sonuçlar, erkek ve kadının toplumsal cinsiyet rollerinin değişmesine karşın, çocuk kitaplarındaki basmakalıp rollere ilişkin direncin henüz kırılmadığını göstermektedir (Kağıtçıbaşı, 2012).

Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rollerinin bir temsilcisi olarak öğretmenlerin de çocuk kitabı seçiminde cinsiyetlerinin rolünün olması beklenebilir. Ancak beklentinin aksine çalışmamızda cinsiyet yönünden bir farklılığın bulunmaması, söz konusu basmakalıp cinsiyet rollerine ilişkin algının örnekleme için geçerli olmadığını gösterdiği görüşü savunulabilir. Bununla birlikte örnekleminizin %97.2 ile büyük çoğunluğunun kadınlardan oluşması da çocuk kitabı seçimlerinde öğretmen cinsiyetinin önemini belirleme açısından elverişsiz bir veri oluşturabilir. Gelecek yapılacak çalışmalarda, özellikle erkek öğretmenlerin de konuyla ilgili yeterliklerinin belirlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

5.2 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin

Lisansüstü Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılaşması

Çalışmamız da çocuk kitabı seçerken dikkate alınan unsurların lisansüstü eğitim alma durumuna göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Saçkesen (2008) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi öğretmenleri, kız meslek lisesi, ön lisans, okul öncesi öğretmenliği lisans, açıköğretim lisans ve lisansüstü olmak üzere 5 gruba ayrılmıştır. Gruplar arasında yapılan karşılaştırmada çocuk kitabı seçiminde dikkate alınan ölçütlerden içerik (dil ve karakter) faktörünün

gruplar arasında farklılaştığı ve içerik konusunda en hassas davrananların okul öncesi öğretmenliği lisans mezunu oldukları görülürken; çocuk kitabı seçiminde dikkate alınan unsurların tümünün eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Okul öncesi eğitimde arzu edilen niteliklerin karşılanmasında fiziksel koşullar, araç gereçler ya da programdan daha önemli unsurun öğretmenin oluşu dikkate alındığında, öğretmenin iyi niteliklerle donatılmasının söz konusu amaca ulaşmada en etkili yöntem olduğu savunulmaktadır (Şahin & Turla ve Avcı, 2001). .Bu noktada öğretmenin alanından daha donanımlı hale gelmesini sağlayan lisansüstü eğitim çerçevesinde çocuk kitabı seçiminde daha hassas davranması, birlikte çalıştığı öğrenciler için en uygun kitaba karar verirken fiziksel özellikler ile birlikte içerik (konu, tema, dil ve karakter) incelemesini de daha kapsamlı bir şekilde yapması beklenmektedir. Ancak bu görüşün aksine çalışma da lisansüstü eğitim alma durumunun anlamlı bir farklılık yaratmaması, örnekleme de sadece % 8,8'inin lisansüstü eğitim almasına bağlanabilir. Yine de çalışmada lisansüstü eğitim almış öğretmenlerin puanlarının daha yüksek olmasının, üzerinde durulması gereken bir bulgu olduğu düşünülmektedir.

5.3 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Çocuk Edebiyatı ile İlgili Eğitim Alma Durumuna Göre Farklılaşması

Çalışmamızda öğretmenlerin çocuk edebiyatı ile ilgili eğitim alma durumuna göre çocuk kitabı seçerken dikkate aldığı ölçütlerin farklılaştığı görülmüştür. Buna göre eğitim aldığını belirten katılımcıların ortalaması, eğitim almadığını belirtenlerden anlamlı bir şekilde yüksektir. Diğer bir ifade ile çocuk edebiyatıyla ilgili eğitim alan öğretmenler, çocuk kitabı seçiminde daha fazla ölçütü dikkate almaktadır.

Öğretmenler ancak sahip oldukları bilgi ve becerilerini öğrencilerine aktarabilmektedir. Bu noktada okuma, araştırma, yorumlama ve bunları anadilinin inceliklerini kullanarak ifade eden bireylerin yetiştirilmesinde çocuk kitapları ile birlikte ana unsur olarak öğretmenin yeterliliği devreye girmektedir (Kolaç, 2007). Çocuk edebiyatı kavramına yeterince hakim olmayan öğretmenlerin, çocuk edebiyatının okuma gelişimini yeterince kavraması beklenemez. Söz konusu hakimiyetin sağlanmasında çocuk edebiyatı konusunda eğitim alma konusu ön plana çıkacaktır (Aytaş, 2003). Ancak bu görüşlerin aksine, çalışmamızda çocuk edebiyatı konusunda eğitim almayan öğretmenlerin çocuk kitabı seçiminde dikkate aldığı ölçütlerde ortalamasının daha yüksek olması, eğitim alan katılımcıların hem üniversite döneminde hem de sonraki süreçlerde kişisel gelişimlerini yeterli düzeyde sağlamaları ile ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte öğretmen yetiştiren eğitimcilerin farklılığı ve “çocuk edebiyatı” dersindeki yetersizlikler bulgumuzun oluşmasına delil olarak gösterilebilir.

Diğer taraftan konu hakkında literatürde ulaşılan tek çalışmanın da benzer bir sonuç elde ettiği görülmüştür. Saçkesen (2008)’in araştırmasında, çocuk edebiyatı konusunda eğitim almayan öğretmenlerin çocuk kitabı seçiminde daha fazla ölçütü dikkate aldığı görülmüştür. Aynı çalışmada fiziksel ölçütlerin eğitim alma durumuna göre farklılaştığı ancak içeriğe ilişkin ölçütlerin farklılaşmadığı sonucu da ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada ve alanyazındaki benzer çalışma bulgularında elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde; öğretmenlerin çocuk edebiyatı konusunda eğitim almamalarını hangi biçimlerde ve neden daha yetkin olmalarına katkıda bulunmuş olabileceği konusunun daha detaylı anlaşılması gerekmektedir. Özellikle de konuyla

ilgili eğitim almış olanların yetersizliği dikkate alındığında, verilen eğitimin içeriği ve niteliği konularında daha fazla çalışılması gerektiği düşünülmektedir.

5.4 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Çocukların Yaşına Uygun Kitap Seçebilme Konusundaki Yeterlilik Algısına Göre Farklılaşması

Çalışmamızda öğretmenler, çocukların yaşına uygun kitap seçebilme konusundaki yeterlilik algılarına göre “biraz yeterli” ve “çok yeterli” olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Gruplar arasında yapılan karşılaştırmada çocuk kitabı seçerken dikkate alınan ölçütlerin anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre kendisini biraz yeterli gören öğretmenlerin çocuk kitabı seçerken dikkate aldıkları ölçütler, kendini çok yeterli gören öğretmenlerden anlamlı bir şekilde yüksektir.

Literatürde konu hakkında yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Okul öncesi dönem kitap seçimlerinde çocuğun hayal gücünü ve yaratıcılığını tetikleyecek, gereksiz detaylardan arındırılmış, resim ve metin arasında bir bütünlük bulunan, açık, sade, tek başına bir olayı anlatabilecek güçte olma unsurları, çocuğun yaş grubuna göre değerlendirilmelidir (Ulutaş, 2017; Zengin ve Zengin, 2007). 3–4 yaş aralığındaki çocuklar daha çok benmerkezci düşünce yapısına sahip olup; onlar için dünya duydukları, gördükleri, işittikleri ve dokunduklarıdır. 5–6 yaş aralığına gelindiğinde ise çocuklar kavramsal ilişkileri, dün, bugün, yarının gerçek anlamını kavramaya başladıklarında, bunları zihinlerinde özetlemekte güçlük çeker (Cohen, 1998). Söz konusu yaş gruplarının özelliklerini dikkate alarak kitap seçimi yapmak çocuk gelişimi açısından oldukça önemlidir (Kıldan ve Bilgici, 2011). Bu çerçevede öğretmenlerin yaş gruplarına özgü seçim yapma konusunda öz yeterlilik algısının yüksek olması gerekmektedir.

Çalışma da yaşa uygun kitap seçebilme konusunda biraz yeterli olduğunu düşünen öğretmenlerin ortalamalarının kendisini çok yeterli bulanlardan daha yüksek olması, öğretmenlerin öz yeterliliklerini ortaya koymada objektif davranmaması ile ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte kendisini sürekli olarak geliştirmek isteyen öğretmenlerin buldukları konum itibarı ile az yeterliliğe sahip olduklarını düşünmeleri beklenmektedir. Bu noktada kendisini biraz yeterli gören öğretmenlerin çocuk kitapları seçiminde daha dikkatli davranmaları ve daha fazla ölçütü kullanmaları beklenen bir durumdur.

5.5 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Uygun Kitap Seçimi Konusunda Eğitime İhtiyaç Duyma Durumuna Göre Farklılaşması

Çalışmamızda öğretmenler uygun kitap seçimi konusunda eğitime ihtiyaç duymayanlar ve biraz ihtiyaç duyanlar olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Gruplar arasında yapılan karşılaştırmada çocuk kitabı seçerken dikkate alınan ölçütler yönünden anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir .

Akın (1998) tarafından yapılan, okul öncesi kurum öğretmenlerinin çocuk kitaplarına karşı tutum ve davranışlarını incelendiği araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocuk kitapları ve çocuk edebiyatı hakkında bilgi sahibi olduklarını ve bu konuya bilinçli bir şekilde yaklaştıkları saptanmıştır. Yükselen ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan bir diğer araştırmada da okul öncesi öğretmenlerinin %56'sının çocuk edebiyatı/çocuk kitapları konulu eğitim, kongre ya da seminerlere katıldığı görülmüştür. Yine aynı araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin %76 ile çoğunluğunun lise ve üniversitede “çocuk edebiyatı” içerikli ders aldıkları belirtilmiştir. Literatürde yer alan araştırmalar dikkate alındığında öğretmenlerin genel olarak eğitim hayatlarında çocuk edebiyatı

içerikli ders aldıkları ve sonraki dönemde çeşitli eğitim ya da seminer faaliyetleri ile donanımlarını artırdıkları savunulabilir. Bu çerçevede araştırmamızda çocuk kitabı seçim ölçütlerinin çocuk kitapları konusunda eğitime ihtiyaç duyma durumlarına göre farklılaşmamasının öğretmenlerin farklı kaynaklardan edindikleri eğitimlere dayalı olarak kendilerini yeterli algulamaları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

5.6 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Yaşına Göre Farklılaşması

Çalışmamızda çocuk kitabı seçerken dikkate alınan ölçütlerin öğretmen yaşına göre farklılaşmadığı belirlenmiştir .

Öğretmenlerin yaşlarının artmasına bağlı olarak kıdemlerinin ve dolayısıyla tecrübelerinin artması da beklenmektedir. Meslek hayatında geçirdiği sürenin artmasına bağlı olarak öğretmenin kararlarında daha hassas ve daha derinlemesine inceleme yapan bir karaktere bürünmesi beklenebilir (Bayraktar ve Demiriz, 2017). Ancak ilerleyen yaşa bağlı olarak ortaya çıkan monotonluk çerçevesinde öğretmenin işinden yaşadığı tatminsizliğin, görevini yerine getirirken sadece kendisine aktarılan program çerçevesinde ilerlediği ve inisiyatif almaktan uzaklaştığını ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur (Akman, Taşkın, Özmen ve Çörtü, 2010; Kwon, 2011; Gill, Nathans, Seidel ve Grenberg, 2017). Bu noktada öğretmenlerin çocuk kitaplarını belirli ölçütler doğrultusunda incelemek yerine farklı kaynaklardan önerilen kitapların kullanımını tercih etmesi nedeniyle araştırmada bu yönde bir bulguya ulaşılmış olduğu düşünülebilir. Diğer taraftan ilerleyen yaşın ortaya çıkardığı tükenmişlik, iş tatminsizliği gibi faktörler ile birlikte değişen sosyo-demografik özelliklerin birlikte değerlendirilmesinin, çocuk kitabı seçimi ölçütleri konusunda öğretmen yaşının daha az önemli bir ölçüte dönüştürdüğü düşünülmektedir.

5.7 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Mezun Olduğu Üniversite Türüne Göre Farklılaşması

Çalışmamızda çocuk kitabı seçerken dikkate alınan ölçütlerin öğretmenin mezun olduğu üniversite türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre Atatürk Öğretmen Akademisi mezunlarının ortalaması; KKTC'deki vakıf/özel üniversite, yurt dışında devlet üniversitesi, yurt dışında özel üniversite mezunlarının ortalamalarından; KKTC'deki vakıf/özel üniversite mezunlarının ortalaması da yurt dışında özel üniversite mezunlarının ortalamalarından anlamlı bir şekilde yüksektir. Ortaya çıkan bu farklılıklarda ilgili okullarda verilen eğitim kalitesinin ve kullanılan materyallerin birbirinden farklı olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Yurt dışında özel üniversite mezunları özelinde değerlendirildiğinde, özel öğretim kurumları olması sebebiyle eğitim kalitesi ve niteliğine daha çok önem vermek istemesi, diğer üniversite türlerine göre ön plana çıkmasında önemli rol oynadığı savunulabilir. Literatürde yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde, benzer herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

5.8 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Mezun Olduğu Bölüme Göre Farklılaşması

Çalışmamızda çocuk kitabı seçerken dikkate alınan ölçütlerin öğretmenin mezun olduğu üniversite türüne göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre okul öncesi öğretmenliği mezunlarının ortalaması, diğer bölümlerden mezun olanlardan anlamlı bir şekilde yüksektir. Okul öncesi öğretmenliğinde doğrudan alana yönelik bilgilerin veriliyor olması, öğretmenlerin çocuk kitabı seçiminde daha dikkatli davranmalarında önemli bir unsur olabilir.

İnsan hayatının temelini oluşturan, öğrenmenin hızlı bir sürecin içerisinde bulunduğu okul öncesi dönem; yaşamın diğer farklı dönemleri ile

ilişkilendirildiğinde diğer gelişim alanlarının benzer ilişkilerinin en çok olduğu dönemdir. Bundan dolayı okul öncesi öğretmenlerinin bu dönemde ki çocukların gelişim sıralamasını çok iyi bilmesi gereklidir (Arnas, 2007). Öğretmen öğrenci ilişkisinde çocukları gözlemlemeli onların gelişim özellikleri, ilgi ve ihtiyaçlarına göre bireyselleştirilmiş programlar planlayarak uygulamalıdır. Öğretmen gerekirse sınıftaki çocuk sayısı kadar etkinlik planlayacak seviyede özgün davranması demektir (Yenilmez ve Yolcu, 2007). Bu noktada okul öncesi öğretmenliği mezunlarının çocuğun gelişimi için önemli unsurlara daha hakim olduğu ve bu gelişimi sağlayacak materyallerin başında gelen kitap seçiminde daha etkin olacağı savunulabilir. Bu görüş de çalışmamızdan elde ettiğimiz bulgularla desteklenmektedir.

5.9 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Meslekteki Kıdem Yılına Göre Farklılaşması

Çalışmamızda çocuk kitabı seçerken dikkate alınan ölçütlerin öğretmenin meslekteki kıdem yılına göre farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Bağ (2015) ile Fives, Buelh ve Bendixen (2010) tarafından yapılan araştırma sonuçları, artan kıdem yılı ile öğretmenlerin mesleki yeterlilik algısının arttığını ortaya koymaktadır. Bizim çalışmamızda mesleki kıdeme göre anlamlı farklılığın çıkmaması, öğretmenlerin meslek içi eğitim ve diğer faaliyetler çerçevesinde kendisini yetiştirmiş olmasına bağlanabilir. Bu görüşümüzü destekler nitelikte öğretmenlerin mesleki kıdem yılının azalmasına bağlı olarak hizmet içi eğitime katılmayı isteme oranının arttığını ortaya çıkaran araştırmalar mevcuttur (Doğan, 2014; Göle ve Temel, 2015; Şahin ve Turla, 2003).

Konu hakkında alanyazında yer alan araştırmalar değerlendirildiğinde, Saçkesen (2008)'in çalışmasında da, bu çalışmanın bulgularına paralel şekilde,

çocuk kitabı seçerken dikkate alınan ölçütlerin öğretmenlerin mesleki kıdemine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Bu bulgunun aksine Bayraktar ve Demiriz (2017) araştırmalarında, öğretmenlerin çocuk kitabı seçiminde belirledikleri dış yapı özelliklerinden kapak ve ciltleme, sayfa düzenine ilişkin maddelerde görüşleri, kitapta kullanılan malzeme ve içyapı özelliklerinden dil ve anlatım ilişkili maddelerde kıdeme göre anlamlı bir farklılık görülmüştür. Yine aynı araştırmada boyut ve dış yapı özelliklerinden resimlemeye ilişkin maddelerde ve iç yapı özelliklerinden kahraman ve konu özelliklerine ilişkin maddelerde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Alanyazında farklı çalışmalardan elde edilen çelişkili bulgular, öğretmenlerin kıdemleri ile farklı alanlardaki yeterliklerinin daha detaylı incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Özellikle, okul öncesi dönemde çocukların okuma yazma ile ilk deneyimlerini oluşturan çocuk kitaplarının seçiminde öğretmenlerin kıdemine bağlı farklılaşmaların anlaşılması önemli görülmektedir. Bu bilgiye bağlı olarak, gelecekte öğretmenlere yönelik hizmet-içi eğitimlerin planlanmasında deneyime dayalı farklılıkların dikkate alınması mümkün olacaktır.

5.10 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Çalıştığı Yaş Grubuna Göre Farklılaşması

Çalışmamızda çocuk kitabı seçerken dikkate alınan ölçütlerin öğretmenlerin çalıştığı yaş grubuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Buna göre 4-5 yaş grubu ile çalışan öğretmenlerin ortalaması, 5-6 yaş grubu ile çalışanlardan anlamlı bir şekilde yüksektir. Diğer bir ifade ile 4-5 yaş grubu ile çalışan öğretmenlerin çocuk kitabı seçiminde 5-6 yaş grubuna göre daha hassas davrandığı söylenebilir.

Konu hakkında literatürde ulaşılabilen bir araştırma bulunmaktadır. Buna göre öğretmenlerin çocuk kitabı seçerken dikkate aldığı fiziksel özellikler ile birlikte içerik (konu, tema, dil ve karakter) unsurları, öğretmenin çalıştığı yaş grubuna göre farklılaşmamaktadır. Yine aynı araştırma sonucuna göre çocuk kitabı seçerken dikkate alınan ölçütler toplamı da öğretmenin çalıştığı yaş grubuna göre farklılaşmamaktadır (Saçkesen, 2008). Belirtilen bu bulgu çalışmamızdan elde edilen sonuçla çelişmektedir.

Çalışmada ki söz konusu farklılık dikkate alındığında, öğretmenlerin yaş gruplarının ihtiyaçlarına yönelik kitap seçimleri yaptıkları düşünülmektedir. Akın (1998)'in de belirttiği gibi öğretmenlerin çocuk kitabı seçiminde yaşa ilişkin ihtiyaçları göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Bu konuda öğretmenler için önceden hazırlanan kataloglar başvurulabilecek en önemli kaynaklar olup, söz konusu kataloglar kitapların konu, tür, içerik, yazar ve fiziksel yapıları dikkate alınarak hazırlanabilir. Bu sayede öğretmenlerin uygun kitap seçimi kolaylaşacaktır.

5.11 Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Alınan Ölçütlerin Öğretmenin Sınıfındaki Öğrenci Sayısına Göre Farklılaşması

Çalışmamızda öğretmenlerin sınıfındaki öğrenci sayısına göre çocuk kitapları seçim ölçütlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin sınıfındaki öğrenci sayısı yükseldikçe, kitap seçiminde dikkate aldıkları ölçütlere ilişkin puanları yükselmektedir.

Sınıf mevcudunun artmasına bağlı olarak öğretmenlerin öğrenci başına ayırdığı zaman azalmakta ve öğretmenin eğitimi daha etkin sağlayabilmek için etkin materyal kullanımına yönelmesi beklenmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocukların oyun ve bire bir ilgili ihtiyaçları dikkate alındığında, kalabalık sınıflarda doğru kitap seçimleri sayesinde öğrencilerin etkinliklerden daha olumlu çıktılar alabileceği

düşünülmektedir. Bu doğrultuda mevcudu kalabalık olan sınıflarda eğitim veren öğretmenlerin hikâye kitabı seçim ölçütlerinde daha titiz davranması beklenen bir durumdur.

Bölüm 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda, katılımcıların çocuk kitabı seçim kriterleri ölçeği puanlarının cinsiyete, lisanüstü eğitim alma durumuna, uygun kitap seçimi konusunda eğitime ihtiyaç duyma durumuna, meslekteki kıdem yılı durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda çocuk edebiyatı ile ilgili eğitim alma durumuna, yaşa uygun kitap seçebilme konusunda kendini ne ölçüde yeterli algıladığına, katılımcıların yaşlarına, mezun olunan üniversite durumuna, mezun olunan bölüme ve çalıştıkları yaş grubuna göre anlamlı bir fark görülmüştür.

Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak elde ettiğimiz sonuçlar ışığında uygulama ve gelecekte yapılacak araştırmalara yönelik verilebilecek öneriler şu şekildedir:

1. Okul öncesi dönem için çocuk kitabı hazırlarken özellikle çocukların gelişim basamakları ve yaş seviyelerine dikkat edilmelidir. Kitabı hazırlayacak komisyonda bir sanat uzmanının yer almasıyla, kitaplardaki dış ve iç yapı öğeleri gerekli ilkeler çerçevesinde yer alabilir ve bilgiler güncellenebilir.
2. Çocuk kitaplarını gelişimsel açıdan önemi konusunda öğretmenlerin ve anne-babaların görüşlerinin karşılaştırılmalı olarak belirlenmesine yönelik çalışmalar yürütülebilir.

3. Uzman kişiler, çocuğun okul öncesi dönemde etkileşim içerisinde olduğu kitapları belirleyecek olan okul öncesi öğretmenleri, aileler ve yöneticilere daha nitelikli kitap seçimi yapmaları için çeşitli seminer ve hizmet içi kurslar düzenleyebilir.
4. Okul öncesi çocuk kitaplarında bulunan resimlerin çocuğa göreliğine ilişkin okul öncesi öğretmenleri, aileler ve yöneticilerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacı ile onların görüş ve bilgilerine başvuru yapılan araştırmalar desenlenebilir.
5. Bu araştırma çocuk kitaplarının, okul öncesi öğretmenlerin belirlediği ölçütlere dayalı olarak ortaya koyarken yalnızca Lefkoşa, Gazimağusa ve Girne ilçe örneğinden yola çıkılarak verileri toplanmıştır. Benzer araştırmalar KKTC ve Türkiye'nin farklı örneklem gruplarında yapılabilir.
6. Ayrıca araştırma okul öncesi öğretmenlerinin çocuk kitaplarını seçme ölçütlerine bağlı olarak ortaya koyulmuştur. Benzer çalışmalar yayınevleri ile sanat uzman görüşleri de alınarak desenlenebilir.
7. Yayınevleri yayınladıkları kitapların özelliklerini (Yaş grubu, konu, tema vb.) yazmalı, tanıtmalıdır.

KAYNAKLAR

Açık Önkaş, N. (2009), *Çocuk Edebiyatı Kitaplarında Şiirin Yeri*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(3), 1-12.

Akbayır, S. (2008), *Çocuğum Neyi Okumalı?*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Akın, N. (1998), *Okul Öncesi Kurum Öğretmenlerinin Çocuk Kitaplarına Karşı Tutum Ve Davranışları*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

Akman, B., Taşkın, N., Özden, Z., ve Çörtü, F. (2010), *Okul Öncesi Öğretmenlerinde Tükenmişlik Üzerine Bir Çalışma*, Online Akademi Dergisi, 9(2), 807-815.

Alpay, M. (1984), *Çocuk ve Kütüphanesi*, İstanbul: Ya-pa Yayınları.

Arnas, A. Y. (2007), *Okul Öncesinde Fen Eğitimi*, Ankara: Kök Yayıncılık.

Aytaş, G. (2003), *Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü*, Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi, 13(13), 155.

Bacanlı, H. (2002), *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayınları.

Bağ, C. (2015), *Okul Öncesi Öğretmenlerin Öğretmen Yeterlilikleri Ve Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları*, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi.

- Bağdaş, Ç. K. ve Demir, E. (2016), *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Hikâye Ve Hikâye Kitapları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi*, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(7), 14.
- Bayhan, P. ve Artan İ. (2007), *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Bayraktar, V. ve Demiriz, S. (2017), *Okul Öncesi Öğretmenlerin Çocuk Kitabı Seçiminde Kullandıkları Ölçütlerin Kıdem Durumuna Göre İncelenmesi*, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(3), 791-811.
- Bilir, A. (2005), *Characteristics of Student In the First Grade of Primary School and Initial Teaching of Reading and Writing*, Journal of Faculty of Educational Sciences, 3(8), 87-100.
- Clark, R., Guilmain, J., Saucier, P. K., ve Tavarez, J. (2003), *One Step Back: The Presence Of Female Characters And Gender Stereotyping In Award-Winning Picture Books Between The 1930s And The 1960s. Sex Roles*, Journal of Faculty of Educational Sciences, 4(9), 439-449.
- Cohen, L. R. (1998), *Developmental Considerations in Selecting Books for Children*, Northwest Regional Educational Lab, 1(4), 112-117.
- Crisp, T. ve Hiller, B. (2011), *“Is this a boy or a girl?” Rethinking Sex-Role Representation In Caldecott Medal-Winning Picturebooks 1938-2011*, Children’s Literature in Education, 4(2), 196-212.

- Çamlıbel, İ. A. (2012), *Çocukların Gelişim Süreci Ve Televizyonun Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Çer, E. (2017), *Çocuk Edebiyatında Toplumsal Cinsiyetsiz Karakterler: Bir Araştırma Örneği*, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(4), 389-408.
- Dağabakan, F. Ö. ve Dağabakan D. (2006), *Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları*, www.ooegm.meb.gov.tr, (7 Nisan 2018).
- Dal, V. (2009), *Farklı Kişilik Özelliklerine Sahip Bireylerin Risk Algularının Tüketici Davranışı Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Demir, S. (2011), *Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi ve Sorunları*, Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi, 1(1), 45-62.
- Dilidüzgün, S, (2004), *Çocuk Edebiyatı Kavramı*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Doğan, B. (2014), *Okul Öncesi Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi*, The Journal of Academic Social Science Studies, 1(27), 521-539.
- Ekinci, O. (2001), *Okul Öncesi Eğitimin İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Başarısı Üzerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi.

- Emir, D. A. (1991), *Folklorumuzdan Ninniler, Sevmelikler, Okşamalıklar*, Bayburt Üniversitesi Dergisi, 1(2), 43.
- Erdal, K., Celepoğlu, A., Kılıç, Y., Arıcı, A. F. ve Kara, R. (2007), *Çocuk Edebiyatının Kaynakları*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Evans, L., ve Davies, K. (2000), *No Sissy Boys Here: A Content Analysis Of The Representation Of Masculinity In Elementary School Reading Textbooks*, Sex Roles, 42(3-4), 255–270.
- Fives, H., Buehl, M. M. ve Bendixen, L. D. (2010), *Teachers Articulation Of Beliefs About Teaching Knowledge: Conceptualizing A Belief Framework*, Theory, Research, And Implications For Practice Science, 1(7), 87.
- Gill, S., Nathans, L. L., Seidel, A. J., ve Greenberg, M. T. (2017), *Early Head Start Start-Up Planning: Implications For Staff Support, Job Satisfaction, Burnout, And Turnover*, Journal Of Community Psychology, 45(4), 443-458.
- Göle, M. O. ve Temel, Z. F. (2015), *Okul Öncesi Öğretmenlerin Nitelikli Bir Okul Öncesi Eğitim Programında Bulunması Gereken Özelliklere İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(3), 663-684.

Gönen, M. (1989), *Beş ve Altı Yaş Çocuklarının Resimli Çocuk Kitaplarındaki Değişik Resimleme Tarzlarına Tepkileri*, Eğitim Bilimleri Dergisi, 32(5), 32-35.

Gönen, M. (1979), *Anaokullarına Giden 5 ve 6 Yaş Çocuklarının Seçilmiş Resimli Kitaplar Hakkındaki Beğenilerin İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(7), 78.

Gönen, M. (1988), *Anaokuluna Giden Dört-Beş Yaş Çocuklarına Resimli Kitaplarla Yapılan Eğitimin Dil Gelişimine Etkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

Gönen, M. (2017), *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Eğiten Yayınları.

Güleç, Ç, H. ve Geçgel, H. (2015), *Çocuk Edebiyatı*, Edirne: Paradigma Akademi Yayınları.

Gülyüz, H. (2006), *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem Akademi.

Gülpınar, F. (2010), *Görsel Kavramlar, İllüstrasyon ve Çocuk Kitapları*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi.

Günyüz, M. (2009), *Tematik Kitaplar*, İstanbul: Frank Yayınevi.

Gürmen, A. (1997), *Okunan Kitapların Ardından Çocuklarda Kalanlar ve Günlük Yaşamlarına Yansıyanlar*, Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu, Ankara.

Gürsoy, Ş. (2008), *Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Masal Kitaplarındaki İllüstrasyonların İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.

Işıtan, S. (2005), *Resimli Çocuk Kitaplarının Benlik Kavramıyla İlgili Konuları İçermesi Yönünden İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.

Hamilton, M. C., Anderson, D., Broaddus, M., ve Young, K. (2006), *Gender Stereotyping and Under-Representation Of Female Characters In 200 Popular Children's Picture Books: A Twenty-First Century Update*, Sex Roles, 55(11- 12), 757–765.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2012), *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Karakaş, A. (2010), *Anonim Türk Halk Edebiyatı Ürünlerinden Bilmecenin Çocuk Edebiyatına Katkıları*, Karadeniz Dergisi, 1(2), 44-52.

Karasar, N. (2016), *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler*, İstanbul: Nobel Yayınevi.

Kıbrıs, İ. (2016), *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Kök Yayınları.

- Kıldan, A. O. ve Bilgici, B. G. (2011), *Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Ebeveynlerinin Çocuk Kitabı Seçme Ölçütlerine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*, Milli Eğitim Dergisi, 41(192), 105-120.
- Kılıç, Z. (2008), *İlköğretim Birinci Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Okul Öncesi Eğitim Alan Ve Almayan Öğrencilerin Gelişim Becerilerinin Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi.
- Kolaç, E. (2007), *Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okuyucu Profilleri*, VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Ankara.
- Kuzgun, Y. (1972), *Kendini Gerçekleştirme*, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi, 34(10), 162-172.
- Kürkçüoğlu, B. Ü. (2010), *0-6 Yaş Arası Çocukların Temel Gelişimsel Özellikleri: Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Kwon, S. M. (2011), *The Effect Of Social Support Of Kindergarten And Preschool Teachers On Job Stress, Job Satisfaction, Burnout And Turnover İntention*, The Journal of Korea Open Association for Early Childhood Education, 10(16), 313-333.
- Llosa, M. V. (2012), *Genç Bir Romancıya Mektuplar*, İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2013), *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayınları.

- Oktay, A. (1994), *Çocuklara Kitap Seçerken Nelere Dikkat Edilmelidir*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Öner, Ç. (2005), *Çocuk Yazımında Neler Yapılmamalı?*, Çoluk Çocuk Dergisi, 4(6), 35.
- Özdemir, E. (2007), *Yazınsal Türler*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özen, Ş. (2008), *Okul Öncesi Eğitim Ve Aile: Anne Ve Babaların Okul Öncesi Eğitimden Beklentileri (Kars İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi.
- Pitz, H. C. (1963), *Illustrating Children's Books*, History Technique-Production Science, 5(6), 43.
- Purcell, M. J. (2018), *'Seeing the Light': A Cognitive Approach*, Children's Literature in Education, 4(9), 356.
- Saçkesen, S. (2008), *Çocuk Kitapları Seçiminde Anne Babaların ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Senemoğlu, N. (2007), *Gelişim Öğrenme ve Öğretim (Kuramdan Uygulamaya)*, İstanbul: Gül Yayınevi.

Sever, S. (2002), *Okul Öncesi Eğitim Sürecinin Bir Oyun Gereci Olarak Tekerleme ve Bilmeceler*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 7(58), 90-98

Sever, S. (2010), *Çocuk ve Edebiyatı*, Ankara: Tudem Yayınları.

Sever, S. (2013), *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*, Ankara: Tudem Yayınları.

Sonnenschein, S. ve Munsterman, K. (2002), *The Influence of Home Based Reading Interaction on 5 Year Old Reading Motivation and Early Literacy Development*, Early Childhood Research Quarterly, 1(7), 318-337.

Sönmez, V. (2000), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahin, E. (2005), *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adayları ve Öğretmenleri İçin Uygulama Kılavuzu*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Şahin, F. T. ve Turla, A. (2003), *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yapılan Aile Katılım Çalışmalarının İncelenmesi*, Bildiri Kitabı, İstanbul: Kelebek Matbaası.

Şahin, T. F., Turla, A. ve Avcı, N. (2000), *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Özlük Hakları Kendini Geliştirme Ve Yenileme İle İlgili Sorunların Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Mesleki Eğitim Dergisi, 2(2), 237-256.

Şimşek, T. (2004), *Çocuk Edebiyatı*, Konya: Suna Yayınları.

Şirin, M. R. (1994), *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

- Taymur İ. ve Türkçapar, M. H. (2012), *Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi*, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 8(7), 54-177.
- Turla, A., Şahin, F.T. ve Avcı, N. (2001), *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel Şartları, Program, Yöntem, Teknik, Sınıf Ve Davranış Yöntemi Sorunlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, *Milli Eğitim Dergisi*, 15(5), 76-89.
- Tür, G. ve Turla, A. (2010), *Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap*, Ankara: Yapa Yayınları.
- Türker, A. (2018), *Anne Babanın Çocuğun Kişilik Gelişimine Etkisi*, <http://www.bilteed.com/icsayfa.asp?an=5&id=23>, (25 Nisan 2018)
- Ulutaş, A. (2017), *Okul Öncesi Dönem Çocuk Kitaplarındaki Resimlerin Çocuğa Göreliliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(16), 601-617.
- Ungan, S. (2009), *Dil İletişim Aracı Olarak Tekerlemeler*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2(1), 56.
- Ural, S. (2017), *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Eğiten Yayınları.
- Uzuner Yurt, S. (2011), *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2016), *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Yavuzer, H. (2007), *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yenilmez, K. ve Yolcu, B. (2007), *Öğretmen Davranışlarının Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Gelişimine Katkısı*, Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(8), 95-105.

Yılmaz, Z. A. (2009), *Uygulama Örnekleriyle İlk Okuma Yazma Öğretimi*, Ankara: Nobel Yayınları.

Yükselen, A., Yumuş, M., ve Işık, E. (2016), *Çocuk Kitabı Seçme Kriterlerine İlişkin Okul Öncesi Eğitimcilerin Görüşleri*, Başkent University Journal of Education, 3(2), 161-168.

Zengin, A.Y. ve Zengin, N. (2007), *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Truva Yayınları.

EKLER

Ek 1: Anket Formu

Aşağıdaki araştırma konusu ile ilgili çeşitli maddeler bulunmaktadır. Bu maddeler "Tamamen Katılıyorum" , "Katılıyorum" , "Kararsızım" , "Katılmıyorum" ve "Hiç Katılmıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir. Lütfen aşağıdaki her madde için size en uygun gelen seçeneği (x) işareti ile işaretleyin.					
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK KİTABI SEÇİM KRİTERLERİ	TAMAMEN KATILYORUM	KATILYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HIÇ KATILMIYORUM
1) Kitaptaki resimlerde tasvir edilen hareketliliğin çizgilerle ifade edilmesinin resim-metin ilişkisinin kurulmasını zorlaştırdığını düşünüyorum.					
2) Kitap seçerken, kitapta çocuğa ulaşacak olumlu bir mesajın bulunması benim için önemli değildir.					
3) Kitapta iyi bir resimlemenin ve renklendirmenin önemli olduğunu düşünüyorum.					
4) Kitapta işlenen temanın ya da konunun çocuğu yanlış yargılara yönlendirmemesi gerektiğini düşünüyorum.					
5) Bence kitabın kapağının kalın ve dayanıklı malzemeden yapılmış olması önemlidir.					
6) Kitapta işlenen temanın veya konunun çocuğu çıkarıcılık ya da saldırganlık gibi davranışlara yöneltmemesi gerektiğini düşünüyorum.					
7) Kitapta kullanılan cümlelerin kısa olmasını tercih ederim.					
8) Kitaptaki resimlerin çocuğun yakın çevresine ait olmasının önemli olmadığını düşünüyorum.					
9) Kitabın iç kapağında yazar, çizer, yayın evine ilişkin bilgiler ve özellikle de kitabın hangi yaş çocukları düşünülerek hazırlandığının belirtilmesi gerektiğini düşünüyorum.					
10) Kitabın çocuğun kolayca taşıyabileceği ve kullanabileceği ağırlıkta olmasına dikkat ederim.					
11) Kitap satın alırken farklı boyutlardaki kitapları tercih ederim.					

12) Kitabın sayfalarındaki düzenlemelerde resimler ve yazıların birbirinin içine girmemiş olmasına ve ikisinin de net bir şekilde görülebilmesine dikkat ederim.					
13) Seçtiğim kitapta doğa ve insan sevgisi, dostluk, hoşgörü, yardımlaşma, saygılı olma vb. kavramların verilmesi benim için önemlidir.					
14) Kitap seçerken, kahramanların yaşadığı duyguların ya da davranışların çocukların yaşantılarıyla örtüşmesinin (benzemesinin) önemli olmadığını düşünüyorum.					
15) Satın alacağım kitaptaki temanın ya da konunun basit ve anlaşılır olmasına dikkat ederim.					
16) Satın alacağım kitaplardaki olay kahramanlarının kötü özelliklere de sahip olmasının önemli olmadığını düşünüyorum.					
17) Kitaplardaki olay kahramanlarının olumlu kişilik özelliklerine sahip olmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum.					
18) Seçtiğim kitaptaki dilin, çocuğun dil gelişim düzeyine uygun olması tercihimdir.					
19) Kitap seçerken, duyu organlarına (dokunma, koklama, duyma) hitap etmemesini tercih ederim					
20) Kitaptaki renkli resimlerin çocuklar için ilgi çekici olduğunu düşünüyorum.					
21) Kitap seçerken; çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını, düşüncelerini, beklentilerini, göz önünde bulundururum.					

Ek 2: Katılımcı Bilgi ve Onam Formu

KATILIMCI BİLGİ FORMU

Değerli Öğretmenler,

Doğu Akdeniz Üniversitesi İlköğretim Bölümü'nde, Okul Öncesi Eğitimi alanında yüksek lisans yapmaktayım. Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek danışmanlığında “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Aldıkları Ölçütlerin Belirlenmesi” başlıklı bir araştırma yapmak istiyorum. Bu konuda vereceğiniz bilgiler hem çalışma amacına ilişkin önemli bulguların ortaya çıkmasına hem de bu alandaki uygulamalara katkı sağlayacaktır.

Bu araştırma tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılıp katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen **bilimsel** araştırma doğrultusunda kullanılacak ve kişisel bilgiler **gizli tutulacaktır**. Bu araştırmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim. Başlamadan önce sormak istediğiniz soru ya da belirtmek istediğiniz herhangi bir düşünceniz varsa sorabilirsiniz. Araştırma hakkında ileriki zamanlarda daha detaylı bilgi edinmek isterseniz benim veya tez yöneticimin aşağıda belirtilmiş olan iletişim adresinden bizlerle bağlantı kurabilirsiniz.

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Katılımcı bilgi formunu okudum, anladım. Çalışma hakkında detaylı bilgiye, araştırmacı veya danışmanından ulaşabileceğim konusunda bilgilendirildim. Bu araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul ediyorum.

Tarih:.....

İmza:.....

Araştırmacı:

Tez Yöneticisi:

Burhan Külçü

Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Doğu Akdeniz Üniversitesi

Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü
Bölümü

Eğitim Fakültesi İlköğretim

E-Mail: burhankulcu02@gmail.com

E-mail: isik.gursimsek@emu.edu.tr

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: İÖD.0.00-35/2017/1B-3596

Lefkoşa, 27 Kasım 2017

Sayın Burhan KÜLCÜ,
Doğu Akdeniz Üniversitesi,
Gazimağusa.

Müdürlüğümüze bağlı okullardaki öğretmenlere uygulamak istediğiniz “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Kitabı Seçerken Dikkate Aldıkları Ölçütlerin Belirlenmesi” konulu çalışma Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü tarafından incelenmiş olup gizlilik ve gönüllülük ilkelerine riayet edilerek uygulanması uygun görülmüştür.

Çalışma uygulamadan önce okul müdürlükleri ile temas kurulması ve tamamlandıktan sonra da sonuçların Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü’ne iletilmesi hususunda gereğini saygı ile rica ederim.

Hakkı BAŞARI
Müdür Muavini
ve
Müdür (V)

ET /FB

Tel (90) (392) 228 3136 - 228 6893
Fax (90) (392) 228 7158
E-mail meb@mebnet.net

Lefkoşa-KKTC

**Doğu Akdeniz
Üniversitesi**
"Uluslararası Kariyer İçin"

**Eastern
Mediterranean
University**
"For Your International Career"

P.K.: 99628 Gazimağusa, KUZZEY KIBRIS /
Famagusta, North Cyprus,
via Mersin-10 TURKEY
Tel: (+90) 392 630 1995
Faks/fax: (+90) 392 630 2919
bayek@emu.edu.tr

Etik Kurulu / Ethics Committee

Sayı: ETK00-2018-0014

02.01.2018

Konu: Etik Kurulu'na Başvurunuz Hk.

Sayın Burhan Külcü
Temel Eğitim Bölümü
Yüksek Lisans Öğrencisi

Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun **18.12.2017** tarih ve **2017/51-9** sayılı kararı doğrultusunda, **Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk Kitapları Seçerken Dikkate Aldıkları Ölçütlerin Belirlenmesi** adlı çalışmanızı, Prof. Dr. Ayşe Işık Gürşimşek'in danışmanlığında araştırmanızı, Bilimsel ve Araştırma Etiği açısından uygun bulunmuştur.

Bilginize rica ederim.

Doç. Dr. Sükrü Tüzmen
Etik Kurulu Başkanı

ŞT/sky.

www.emu.edu.tr